

# Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

## EEN SELECTIEF DISTRIBUTIESYSTEEM IN HET LICHT VAN HET EUROPEES ECONOMISCH RECHT.

### De beschikking van de Commissie der Europese Gemeenschappen inzake Omega.

#### Inleiding.

1. Zoals bekend heeft de Commissie der Europese Gemeenschappen het uitwerken van haar concurrentiebeleid (art. 85 en volg. van het Verdrag van Rome) gebaseerd op de verplichte aangifte der overeenkomsten tussen ondernemingen, besluiten van ondernemers-verenigingen en onderling afgestemde feitelijke gedragingen, van aard de concurrentie binnen de Europese Gemeenschap te verhinderen, te beperken of te vervalsen.

Het mechanisme van deze aangifte werd vastgelegd in de verordening 17/62 van 6 februari 1962 van de Raad van Ministers.

2. Van de circa 37.000 akkoorden die in uitvoering van deze verordening werden aangemeld zijn ongeveer 32.000 alleenverkoopovereenkomsten <sup>(1)</sup>. Heeft er aanvankelijk twijfel bestaan of deze overeenkomsten, soms ook verticale akkoorden geheten, onder de toepassing van het artikel 85, lid 1 van het Verdrag vielen, dan heeft het Hof van Justitie terzake sinds 1966 alle twijfel weggenomen. Volgens het Hof maakt art. 85 geen onderscheid tussen horizontale en verticale overeenkomsten <sup>(2)</sup>.

3. T.o.v. deze alleenverkoopovereenkomsten heeft de Commissie der Europese Gemeenschappen van meet af <sup>(3)</sup> het standpunt ingenomen dat ze economische voordelen boden maar dat ze onder toepassing vielen van het artikel 85 van het Verdrag in de mate dat ze via het verbod van export buiten het contractgebied, het behoud van afzonderlijke nationale markten in stand houden <sup>(4)</sup>.

Het Hof van Justitie heeft terzake een meer genuanceerd standpunt ingenomen.

In de zaak Bosch <sup>(5)</sup> evenals in de zaak Maschinenbau Ulm <sup>(6)</sup> heeft het Hof geweigerd zich formeel uit te spreken over het al of niet met het Verdrag — artikel 85, lid 1 — strijdig karakter van het exportverbodbeding.

In de gevallen waarin het Hof de clause van absolute

gebiedsbescherming heeft veroordeeld heeft het op één uitzondering na <sup>(7)</sup> steeds de mening vooropgesteld dat de rechtsnietigheid voorzien door artikel 85, lid 2 alleen voor-  
noemde clause trof en niet de rest van de overeenkomst <sup>(8)</sup>.

Tenslotte heeft het Hof in bepaalde omstandigheden de clause van abstracte gebiedsbescherming als niet strijdig met het Verdrag bevonden <sup>(9)</sup>.

4. Door haar Verordening 67/67 verklaarde de Commissie het artikel 85, lid 1 van het Verdrag buiten toepassing voor alle zg. open alleenverkoopsovereenkomsten d.w.z. deze waarin geen clause van absolute gebiedsbescherming voorkomt en tevens als niet bedoeld door artikel 85, §1 deze alleenverkoopsovereenkomsten waarin de litigieuze clause van absolute gebiedsbescherming vóór een bepaalde datum werd geëlimineerd <sup>(10)</sup>.

5. In de mededelingen van 29 juli 1968 <sup>(10bis)</sup> en van 27 mei 1970 <sup>(11)</sup> voorziet de Commissie bovendien dat bepaalde coöperatie-akkoorden tussen kleine en middelgrote ondernemingen buiten het toepassingsgebied van art. 85, §1 blijven en dat hetzelfde geldt voor distributieovereenkomsten die slechts op onbeduidende manier de handel tussen Lidstaten beïnvloeden.

Worden als onbeduidend beschouwd de akkoorden afgesloten tussen ondernemingen waarvan het jaarlijkse zaken-cijfer 15 miljoen rekeneenheden zijnde 750 miljoen BF. niet overschrijden. Bovendien mogen de door deze contracten geconcerneerde produkten niet meer dan 5% van de totale afzet van gelijkwaardige produkten op het contractgebied vertegenwoordigen.

6. In de loop van het jaar 1970 heeft de Commissie twee belangrijke beslissingen getroffen in verband met overeenkomsten die een systeem van « selectieve distributie » instellen. Het betreft hier enerzijds de beschikking inzake Kodak van 30 juni 1970 <sup>(11bis)</sup> anderzijds de beschikking inzake Omega van 28 oktober 1970 <sup>(12)</sup>.

In de eerste beschikking komt de Commissie tot het besluit dat de alleenverkoopsovereenkomsten waarop het Kodakdistributiesysteem stoelt, niet onder toepassing vallen van artikel 85, § 1, in de tweede beschikking die wij hierna zullen analyseren, besluit de Commissie dat artikel 85, § 1 wel van toepassing is maar dat er redenen bestaan om het voordeel van de bepalingen van artikel 85, § 3 aan deze overeenkomsten toe te kennen.

*De Beschikking van 28 oktober 1970 betreffende het systeem van selectieve distributie Omega.*

De Zwitserse vennootschap Omega Louis Brandt et Frères S.A. Biel - Zwitserland heeft voor de verkoop van haar uurwerken in de landen die thans deel uitmaken van de E.E.G. een distributienet uitgebouwd dat bestaat uit alleenimporteurs «generaal agenten» genoemd<sup>(13)</sup> en een beperkt aantal detailwederverkopers «Omegaverkopers» genoemd.

*I. De inhoud der overeenkomsten.*

*A. Overeenkomsten tussen de fabriek Omega en haar generaal agenten.*

1. Le alleenverkoopsovereenkomsten tussen Omega-Biel en de voornoemde generaal agenten zijn voor een onbepaalde tijd afgesloten. Zij verbieden niet aan de generaal agenten horloges van andere fabrikanten te verkopen.

2. Elke generaal agent heeft van Omega tot taak gekregen de verkoop te bevorderen en het onderhoud van de verschillende modellen Omega horloges binnen het hem toegewezen grondgebied te verzekeren.

Hij heeft het recht het merk Omega voor de reclame en voor de verkoop te gebruiken. Hij is verplicht een permanente voorraad van de voornaamste modellen van de Omega-collectie te vormen en hij moet een onderhouds- en reparatieservice organiseren die met name ten doel heeft de internationale garantie die bij Omega horloges wordt verleend, te verzekeren.

3. Iedere generaal agent verzorgt de verkoop en het onderhoud van Omega horloges door tussenkomst van een selectief distributienet, dat is samengesteld uit een beperkt aantal detail-wederverkopers (Omega verkopers genoemd), door hem gekozen aan de hand van criteria die én kwalitatief (deskundigheid, beschikking over een goed gelegen en goed ingerichte winkel) en kwantitatief (beperking tot een maximum aantal vastgesteld aan de hand van de plaatselijke bevolking en haar veronderstelde welstand) zijn.

4. Omega-Biel verkoopt de verschillende modellen van haar collectie tegen dezelfde ab-fabrieksprijzen. De prijzen in de E.E.G.-landen worden soeverein bepaald hetzij door de generaal agenten hetzij door de Omega-verkopers.

5. Op het ogenblik van hun aanmelding overeenkomstig artikel 5, lid 1 van de Verordening n° 17 van 6 februari 1962 was het de generaal agenten verboden Omega horloges buiten het hun toegewezen gebied uit te voeren.

Dit exportverbod werd sedert 1 augustus 1967 opgeheven.

*B. De standaardovereenkomsten tussen sommige generaal agenten en de detail wederverkopers.*

De als Omega-verkopers erkende kleinhandelaren in Frankrijk, Luxemburg, België en Nederland zijn aan de generaal agent van elk van deze landen verbonden door uniforme standaardverkoopsovereenkomsten.

Er zijn er ongeveer 1000 in Frankrijk, 400 in België en Luxemburg en 200 in Nederland.

De standaardovereenkomsten bevatten volgende bepalingen :

1° De Omega-verkoper mag zich bevoorraden met Omega horloges bij alle generaal agenten van de E.E.G.<sup>(14)</sup>

2° Hij is vrij in zijn winkel Omega horloges te verkopen aan elke partikuliere klant, zelfs indien deze in het buitenland is gevestigd.

3° Hij verbindt zich echter geen Omega horloges aan andere detailhandelaren van de branche te leveren behalve indien deze ook in de hoedanigheid van Omega-verkoper in één of ander land van de E.E.G. zijn erkend.

4° De generaal agent verbindt zich slechts Omega horloges te leveren aan detailhandelaren die als Omega-verkoper erkend zijn, hetzij door hemzelf, hetzij door de andere generaal agenten van de E.E.G., of aan deze generaal agenten zelf.

5° De Omega-verkoper verbindt zich met de daartoe geëigende middelen, zoals kenmerkende emblemen, zijn hoedanigheid van Omega-verkoper bekend te maken, om een goede aanbieding van deze horloges in zijn winkel te verzekeren, permanent een minimumvoorraad van deze artikelen in goede staat te onderhouden, de internationale garantie te vervullen die aan de Omega horloges is verbonden en de reparatie ervan hetzij in zijn winkel, hetzij in de werkplaats van de generaal agent te verzekeren.

6° De generaal agent verbindt zich de Omega-verkoper te steunen door een algemene en geregelde reclame, hem te helpen bij de goede inrichting van zijn winkel en bij het beheer en het onderhoud van de voorraden, op zijn kosten de internationale garantie te verzekeren en de vervangingsonderdelen die voor de reparaties nodig zijn, te leveren.

7° In de standaardovereenkomsten afgesloten resp. door de firma Kinsbergen en de Omega-verkopers in Nederland en door de firma Ultimo Watch en de Omega-verkopers in België komt tevens een clause voor waarbij de Omega-verkopers zich verbinden de Omega horloges tegen de door de generaal agent vastgestelde publieksprijzen te verkopen.

In Duitsland heeft de generaal agent Uhren Handelsgesellschaft ten aanzien van een deel van de modellen van de collectie Omega, gebonden prijzen vastgesteld voor de wederverkoop van door hem geleverde horloges op de Duitse markt.

8° In de standaardovereenkomst afgesloten tussen de firma Kinsbergen en de Omega-verkopers in Nederland kwam een clause voor waarbij de firma Kinsbergen zich verplichtte geen Omega horloges aan grootwarenhuizen te leveren. Met ingang van 18 augustus 1969 heeft de firma Kinsbergen deze uitdrukkelijke verplichting opgezegd.

*II. Artikel 85, § 1 is van toepassing op deze overeenkomsten.*

De Commissie stelt vast dat het geheel der verkoopsovereenkomsten afgesloten tussen de Zwitserse vennootschap Omega en de 5 generaal agenten in de E.E.G. enerzijds, en de akkoorden die deze laatsten met de Omega-verkopers verbinden anderzijds, onder toepassing vallen van artikel 85, § 1<sup>(15)</sup>.

Zij fundeert haar oordeel op volgende overwegingen :

1° Door aan één enkele onderneming per Lid-Staat het recht voor te behouden zich met horloges van het merk Omega te bevoorraden bij de fabrikant, kunnen deze overeenkomsten leiden tot een verdeling van de markten tussen de generaal agenten binnen de gemeenschappelijke markt, verdeling die de handel tussen de Lidstaten ongunstig kan beïnvloeden<sup>(16)</sup>.

2° Door alleen te leveren aan de in hun gebied erkende Omega-verkopers beperken de generaal agenten des te meer de mededinging dat zij ook dit aantal beperken in

functie tot de potentiële aankoopmogelijkheden van de plaatselijke cliënte.

3° Er is tevens een beperking die resulteert uit het feit dat de generaal agenten bij de wederverkoop voor export binnen de Gemeenschappelijke Markt alleen mogen leveren aan erkende Omega-verkopers.

4° De standaardovereenkomsten gesloten tussen de generaal agenten van Omega met de horlogemakers-kleinhandelaars in Frankrijk, Luxemburg, België en Nederland vallen eveneens onder artikel 85 § 1 van het Verdrag, voor zover zij zowel de generaal agent als de kleinhandelaar verbieden Omega horloges aan kleinhandelaars die niet als Omega-verkopers in één of andere Lidstaat van de E.E.G. erkend zijn, te verkopen.

Dit verbod beperkt eveneens het aantal verkooppunten waar Omega horloges kunnen verkocht worden en kan dienvolgens de handel tussen de Lidstaten ongunstig beïnvloeden.

### *III. Het voordeel van de bepalingen van artikel 85 lid 3 kan worden toegekend aan de Omega-overeenkomsten.*

1. De Commissie verwierpt de mogelijke toepassing van de Verordening 67/67 omdat in de Omega-overeenkomsten een clausule voorkomt nl. de beperking van het aantal erkende Omega-verkopers die niet door artikel 2, lid 1 van de Verordening 67/67 toegestaan wordt.

2. De tussen Omega en haar generaal agenten in de E.E.G. gesloten allenverkoopovereenkomsten evenals in het algemeen alle alleenverkoopovereenkomsten betreffende de internationaal handelsverkeer brengen een verbetering van de verdeling van de betrokken produkten met zich mee.

Het bestaan in een zone van één enkele wederverkoper, die zich in de plaats van de fabrikant belast met de verkoopbevordering, het onderhoud van de voorraden en de organisatie van de verkoopservice maakt het mogelijk de markt intensiever te bewerken en een vlotte bevoorrading te verzekeren, terwijl de verdeling gerationaliseerd wordt.

De aanwijzing door de vennootschap Omega van exclusieve generaal agenten die in elke Lidstaat gelast werden de detailverkoop en het onderhoud van Omega horloges door bemiddeling van een net deskundige horlogemakers-juweliers te verzekeren, maakt het niet enkel mogelijk zich beter aan de lokale voorkeur aan te passen en de cliëntele een voldoende keuze uit recente modellen aan te bieden, maar draagt ook bij tot de verbetering van een doeltreffend onderhouds- en reparatienet en van het internationaal garantiesysteem<sup>(17)</sup>.

3. De gebruiker ontvangt een billijk aandeel uit de voordelen die uit deze distributieverbetering voortvloeien o.m. dank zij de mogelijkheid om zich sneller en gemakkelijker uit het buitenland afkomstige horloges aan te schaffen, aangepast aan zijn individuele smaak en waarvan de goede werking wordt verzekerd door middel van een doeltreffende internationale garantie en het bestaan van een voldoende onderhouds- en reparatienet. De aan de gebruiker verstrekte diensten zijn van bijzonder belang voor produkten zoals deze die een grote technische kennis vereisen en een relatief hoog prijspeil bereiken.

4. De vraag of de overeenkomsten aan de betrokken ondernemingen geen beperkingen opleggen die voor het bereiken van deze doelstellingen niet onmisbaar zijn, rijst slechts ten aanzien van de tussen partijen overeengekomen beperkingen van het aantal wederverkopers. De eventuele toepassing van artikel 85, lid 3 wordt niet uitgesloten door bepalingen als daar zijn de verplichting om de contactprodukten te verkopen onder het merk of

in de verpakking die de fabrikant voorschrijft. Artikel 2, lid 2 van de Verordening 67/67 E.E.G. verklaart het uitdrukkelijk. Moest men binnen de Gemeenschappelijke Markt als wederverkoper erkennen alle detail-verkopers die aan de door Omega vereiste beroepsbekwaamheden en standingvoorwaarden voldoen<sup>(18)</sup> dan zouden, rekening houdend met de beperkte produktie van Omega horloges en met de beperkte potentiële cliëntele voor duurzame artikelen van deze prijs, de verkoopsmogelijkheden van elk van hen tot enkele eenheden per jaar teruggebracht worden; zulks zou eerder een verslechtering dan een verbetering van de verleende diensten met zich meebrengen. Bovendien zouden de detailverkopers helemaal geen belangstelling tonen voor een reële inspanning tot verkoopbevordering en klantenservice en omwille van de te zwakke rouleringsgraad van hun voorraden van deze merk-artikelen zouden zij de kopers niet voortdurend een voldoende assortiment van de nieuwste modellen, beantwoordend aan de lokale voorkeur, kunnen aanbieden. Het ligt dus voor de hand dat om deze ongunstige gevolgen voor de verdeling te vermijden het noodzakelijk is elk Omega-verkoopspunt een voldoende potentiële afzetmogelijkheid te verzekeren wat slechts kan worden bekomen door het maximum aantal wederverkopers van Omega horloges te beperken.

5. De genoemde allenverkoopovereenkomsten geven aan de betrokken ondernemingen niet de mogelijkheid de mededinging voor een wezenlijk deel van de betrokken produkten uit te schakelen.

Er blijft voldoende concurrentie bestaan enerzijds vanwege de andere horlogefabrieken, anderzijds omdat de erkende Omega-verkopers zich ook mogen bevoorraden bij de generaal agent van een andere Lidstaat<sup>(19)</sup>. Dit laatste feit is des te belangrijker daar elke generaal agent eigenmachtig de verkoopprijzen bepaalt en dat aldus de merkbare prijsverschillen die nog bestaan, progressief zullen geëlimineerd worden.

6. Voor gelijkaardige redenen dragen ook de standaardovereenkomsten die de generaal agenten Maison Brandt Frères, Ultimo Watch en Kinsbergen sluiten met kleinhandelaars resp. in Frankrijk, België, Luxemburg en Nederland, bij tot de verbetering van de verdeling van de produkten en tot de bevoorrading van de gebruikers.

a) Hier stipt de Commissie bovendien aan dat de mededinging in het stadium van de verdeling voldoende gewaarborgd is ook omdat elk erkend Omega-wederverkoper het recht behoudt horloges van concurrerende merken te blijven verkopen.

b) Het systeem van prijsbinding dat in België, Nederland en Duitsland bestaat, geeft aan de generaal agent van deze landen niet het recht zijn alleenverkopers te verhinderen Omega horloges uit andere Lidstaten van de E.E.G. in te voeren en tegen lagere dan de gebonden prijzen te verkopen.

### *IV. Datum van inwerkingtreding en geldigheidsduur van de beschikking.*

1. De betrokken alleenverkoopovereenkomsten evenals de standaardverkoopovereenkomsten bestonden op de datum van de inwerkingtreding van de verordening n° 17, d.w.z. op 13 maart 1962. Zij werden binnen de in artikel 5, lid 1 van de verordening n° 17 gestelde termijn aangemeld.

Zij voldeden toen niet aan de voorwaarden voor toepassing van artikel 85, lid 3. Ingevolge de aangebrachte wijzigingen voldoen zij thans aan deze voorwaarden. Het verbod van artikel 85 lid 1 ten aanzien van de versies van deze overeenkomsten die voortgaan aan de wijzigingen is slechts van toepassing voor de door de Commissie vast te stellen periode. Rekening houdend met het feit

dat de tussen Omega en haar generaal agenten gesloten alleenverkoopovereenkomsten op eigen initiatief werden gewijzigd met het oog op de voorschriften van verordening 67/67 E.E.G. en binnen de door deze verordening vastgestelde termijn, rekening houdend bovendien met het feit dat de standaardverkoopovereenkomsten tussen de generaal agenten en de erkende verkopers overeenkomstig de voorstellen van de Commissie werden gewijzigd, is de Commissie van oordeel dat het verbod van artikel 85 lid 1 buiten toepassing mag worden verklaard voor de gehele periode die voorafgaat aan de inwerkingtreding van de gewijzigde versies van de betrokken overeenkomsten.

2. Gezien het feit dat het selectief distributiesysteem van Omega binnen de Gemeenschappelijke Markt gedurende vele jaren op strikt territoriale basis georganiseerd werd, zodat er praktisch geen mogelijkheid tot handel in Omega horloges tussen de Lidstaten van de E.E.G. bestond, lijkt het nuttig, niet enkel de geldigheidsduur van de beschikking tot een periode van 10 jaar van de datum af van de aan de alleenverkoopovereenkomsten tussen Omega en zijn generaal agenten aangebrachte wijzigingen te beperken, maar ook de beschikking, in toepassing van artikel 8, lid 1 van de Verordening n° 17, een verplichting te doen inhouden waardoor de Commissie in de mogelijkheid gesteld wordt jaarlijks de redenen te kennen die de Omega generaal agenten in de E.E.G. in elk afzonderlijk geval inroepen om aan de wederverkopers de erkenning als Omega-verkoper te onttrekken, zodat de Commissie een eventueel misbruik in het door het betrokken toegepast selectief distributiesysteem kan voorkomen.

#### Commentaar.

De hier besproken beslissing is o.i. op volgende vlakken belangrijk.

1. De Commissie erkent dat een alleenverkoopovereenkomst een verbetering van de verdeling der betrokken produkten met zich brengt (Argumenten cfr. III, 2).

2. Zij erkent dat de verbruiker zijn deel krijgt van de voordelen die uit deze distributieverbetering voortvloeien (Argumenten cfr. III 3).

3. Zij erkent dat economische imperatieven het bestaan van de selectieve distributie op het niveau van de detailhandel rechtvaardigen (Argumenten III 4). Hieruit volgt dat zij de verkoopsweigerings niet noodzakelijkerwijze strijd beschouwt met artikel 85 § 1 (20).

Deze uitspraak zal ongetwijfeld een weerslag hebben in de landen waar de verkoopsweigerings een vergrijp is, zo bv. in Frankrijk (21).

De vraag betreffende de verhouding van het Europees recht en het nationaal recht inzake verkoopsweigerings heeft zich in Frankrijk gesteld o.m. in het proces Brandt Frères tegen Soc. Photo Radio Club.

Bij arrest van 9 mei 1965 had het Hof van Amiens beslist dat « le fait que le contrat de concession exclusive dont il s'agit ne serait pas interdit par la législation communautaire ne suffirait pas à justifier un acte réprimé par le droit pénal français ». — « une éventuelle décision de la Commission de la C.E.E. déclarant en vertu du paragraphe 3 de l'article 85 les dispositions du paragraphe 1 du même article inapplicables à l'ensemble des contrats notifiés par le prévenu aurait seulement pour résultat de faire échapper ceux-ci à l'interdiction et à la nullité découlant du Traité de Rome ».

Het Hof van Amiens bepaalt: « loin d'être une autorisation au sens propre du mot, la décision de la Commission ne fait que permettre à une entente d'échapper aux effets

de l'interdiction de l'article 85 § 1 sans préjudice de l'application des dispositions éventuellement plus rigoureuses des législations nationales » (22).

4. De Commissie is van oordeel dat het systeem van prijsbinding niet per se strijdig is met de beschikkingen van artikel 85 § 1 (23).

5. De Commissie stelt vast dat er nog merkbare verschillen bestaan tussen de door de generaal agenten voor dezelfde modellen toegepaste prijzen. Zij is van oordeel dat de bevoorradingsvrijheid die aan de Omega-verkopers wordt gegeven deze prijsverschillen progressief zal elimineren omdat elke verkoper de beste aankoopvoorwaarden zal opzoeken. De Commissie verliest hierbij uit het oog dat de bestaande prijsverschillen essentieel het resultaat zijn van de verschillende fiskale lasten die op bedoelde produkten wegen. Nu in 5 van de 6 Euromarklanden het stelsel van de Belasting over de Toegevoegde Waarde werd ingevoerd zijn de vergelijkingen gemakkelijker.

De B.T.W. op horloges in onedel metaal bedraagt 10% in het Groot Hertogdom Luxemburg, 11% in Duitsland, 14% in Nederland, 18% in België en 23% in Frankrijk.

De B.T.W. op horloges in edel metaal bedraagt 10% in Het Groot Hertogdom Luxemburg, 11% in Duitsland, 14% in Nederland, 25% in België en 33 1/3% in Frankrijk.

6. Te noteren dat de Commissie een zeer subtiële houding aanneemt inzake de clausule van absolute gebiedsbescherming. De bevoorradingsmogelijkheid bij gelijk welke generaal agent, de vrijheid van elke generaal agent om buiten zijn contractgebied te verkopen gelden voor de Commissie als bewijs dat de absolute gebiedsbescherming werd opgeheven. Maar de facto blijft ze bestaan vermits de bevoorradingsmogelijkheden beperkt blijven tot diegene die in het selectief distributiesysteem werden opgenomen. Het is verheugend te constateren dat de Commissie begrip heeft opgebracht voor de specifieke behoeften van een sektor. Misschien is het de aanwijzing dat de Commissie inzake gebiedsbescherming een minder strakke houding zal aannemen.

Tijdens de bespreking van de Belgische wet van 13 april 1971 betreffende de eenzijdige verbreking van een verkoopovereenkomst werd eveneens een meer soepele interpretatie van de clausule van absolute gebiedsbescherming voor mogelijk gehouden (24).

Dr. Paul DE VROEDE,  
Buitengewoon Docent V.U.B.

(1) Berkhouwer — Rapport fait au nom de la Commission économique (du Parlement Européen) sur les règles de concurrence et la position des entreprises européennes dans le Marché Commun et dans l'économie moderne — 1970, p. 12.

(2) Hof van Justitie — 13 juli 1966, Zaak 32-65 — Italiaanse Regering tegen Raad van Ministers en Commissie — Recueil t. XII — pp. 563-592.

(3) Zie o.m. P. De Vroede — Commentaar bij de beschikking van de Commissie der Europese Economische Gemeenschap inzake Grundig-Consten — Rechtskundig Weekblad — 14 februari 1965, kol. 1197-1208.

(4) J. Van Damme — La mise en œuvre des articles 85 et 86 du Traité de Rome — Cahiers de Droit Européen — 1966, p. 37.

W. Van Gerven — Principes du droit des ententes de la C.E.E. — W 1966, p. 4-5.

(5) Hof van Justitie — 6 april 1962, Zaak 13-61 — Recueil t. VIII, pp. 89-106.

(6) Hof van Justitie — 30 juni 1966, Zaak 56-65 — Recueil t. XII, pp. 337-358.

(7) Arrest 25 november 1971, Zaak 22-71 — Beguelin — Rechtskundig Weekblad 1971-72, kol. 957-969. In deze zaak beslist het Hof dat de rechtsnietigheid voorzien door artikel 85, lid 2 een absoluut karakter heeft en dat zodoende de besproken overeenkomst geen uitwerking heeft tussen de partijen en niet tegenstelbaar is tegen derden.

(8) Hof van Justitie — 13 juli 1966 — Revue Critique de

Jurisprudence Belge 1967, pp. 164-180 — met commentaar door G. Schrans. «La nullité de plein droit édictée par l'article 85, § 2 s'applique aux seuls éléments de l'accord frappés par l'interdiction ou à l'accord dans son ensemble si ces éléments n'apparaissent pas séparables de l'accord lui-même».

Terecht heeft de Rechtbank van Koophandel te Brussel in haar vonnis d.d. 18 februari 1969 het volgende in herinnering gebracht: «La question si la nullité de la cause de cloisonnement de territoire est ou non de l'essence du contrat est un problème de fait» (Journal des Tribunaux, 1969, p. 322).

(9) Hof van Justitie — Arrest 9 juli 1969, Zaak 5-69 — Franz Völk/J. Vervaecke t. XV, pp. 295-303).

(10) P. De Vroede — Het regime der Alleenverkoopsovereenkomsten in Euromarktverband — Rechtskundig Weekblad — 24 september 1967 — kol. 179-186.

(10 bis) Publikatieblad C/75 van 29 juli 1968.

(11) Publikatieblad C/64 van 2 juni 1970.

(11 bis) Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen L 147 van 7 juli 1970.

(12) Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen L 242 van 5 november 1970.

(13) De generaal agenten voor de landen der E.E.G. zijn Maison Brandt Frères S.A. (voor Frankrijk), de Marchi Fratelli s.p.a. (voor Italië), Ultimo Watch S.A. (voor België en Luxemburg), Uhren-Handelsgesellschaft m.b.H. (voor W.-Duitsland) en A. Kinsbergen N.V. (voor Nederland). Terecht merkt B. Baardman — De beschikkingspraktijk in kartelzaken van de Europese Commissie in de jaren 1968 tot en met 1970 — Sociaal Economische Wetgeving, 1972, p. 69 — op dat het woord generaal agent misleidend is. Het gaat hier in feite om zelfstandige alleen-importeurs.

(14) Deze bevoorradingsvrijheid is van vrij recente datum, cfr. infra.

(15) Art. 85 is dus toepasselijk zelfs wanneer een der contracterende partijen buiten de E.E.G. is gevestigd. Het volstaat dat de overeenkomst uitwerking heeft binnen de Gemeenschappelijke Markt. Het gaat hier om een constante rechtspraak, zie M. Waelbrouck — Examen de Jurisprudence — Communautés Européennes — Revue Critique de Jurisprudence Belge, 1972, p. 118.

(16) Op grond van exclusief economische overwegingen is de Commissie de mening toegedaan dat het verbod te exporteren buiten de Gemeenschappelijke Markt niet van aard is de handel tussen de Lidstaten ongunstig te kunnen beïnvloeden.

(17) M. Waelbrouck, Op. cit., p. 112 wijst erop dat deze stelling eerder uitzonderlijk door de Commissie werd voorgehouden.

(18) De Commissie stelt voorop dat op de Gemeenschappelijke Markt het totale aantal kleinhandelaars horlogemakers-juweliers dat in aanmerking komt om artikelen zoals Omega

te verkopen op ongeveer 20.000 geschat kan worden en dat in alle 6 Lidstaten het aantal als Omega-verkopers erkende kleinhandelaars ongeveer 3.000 bedraagt.

(19) Op het ogenblik van hun aanmelding bij de Commissie in uitvoering van de Verordening 17/62 kwam ook in de standaardovereenkomsten een volstrekt exportverbod voor. Dit verbod werd opgeheven met ingang van 1 augustus 1967 door de Maison Brandt Frères voor Frankrijk, met ingang van 18 augustus 1969 door de firma Kinsbergen voor Nederland en met ingang van 23 september 1969 door Ultimo Watch voor België en het Groot Hertogdom Luxemburg.

(20) In zijn artikel «Prix imposés et refus de vente en droit belge» — Revue Critique de Jurisprudence belge — 1965, p. 20, had M. Waelbrouck de mening vooropgesteld dat art. 85 elke verkoopswegering verbodt en dat terwille van de nauwe verstrengeling van de Belgische economie met deze der nabuurlanden, het verbod begrepen in art. 85 een ruime toepassing zou kennen in de Belgische wetgeving.

(21) Art. 37 de l'Ordonnance Française n° 1483 du 30.6.45 modifié par décret n° 545 du 24.6.58.

(22) Journal des Tribunaux — 1963, pp. 640-642 met noot van M. Waelbrouck. Zie verder Van Hecke en Suetens «Le premier règlement européen sur les cartels et les monopoles» — Journal des Tribunaux, 1962, p. 363; R. Hayoit de Termicourt — Le conflit «Traité - Loi interne» — Journal des Tribunaux — 1963, pp. 481-486; W. Ganshof van der Meersch — Le juge belge à l'heure du droit international et du droit communautaire — Journal des Tribunaux — 1969, p. 537; R. Ledoux — La loi belge sur les concessions de vente exclusive et les conflits de compétence dans le Marché Commun — Journal des Tribunaux — 1969, pp. 329-333.

(23) M. Waelbrouck — Prix imposés et refus de vente en droit belge — Revue critique de Jurisprudence belge — 1965, p. 19-20 stelde de mening voorop dat krachtens art. 85 alle akkoorden in verband met opgelegde prijzen verboden waren. In dezelfde zin besloot M. Waelbrouck eveneens in zijn artikel «Les prix imposés en droit européen et le projet de loi Spinoy-De Clerck» — Journal des Tribunaux — 1965, p. 101.

R. Baardman, Op. cit., p. 71 merkt op dat de Commissie niet steeds dezelfde houding heeft aangenomen. Hij verwijst naar de A.S.P.A. - beschikking, door hem besproken in S.E.W., 1971, pp. 26-27.

(24) «Il peut arriver d'autre part que, dans des cas exceptionnels et pour des raisons précises, la Commission accorde une exception d'incompatibilité à un contrat contenant la clause de protection territoriale absolue».

Geciteerd door G. Bricmont — M. Behaegel — Commentaire de la loi du 13 avril 1971 relative à la résiliation unilatérale des concessions de vente — Journal des Tribunaux — 8 mei 1971, p. 303.

## KAN DE GEHUWDE VROUW AFSTAND DOEN VAN HAAR WETTELIJKE HYPOTHEEK OP GROND VAN ART. 67 H.W.

### 1. Ter inleiding.

Over deze vraag werd reeds zoveel geschreven, dat het wel vermetel lijkt er nog op terug te komen.

Onlangs bestudeerde op uitgebreide wijze de Heer Kokenberg J., assistent K.U.L. en U.F.S.I.A., de vele rechtsleer en rechtspraak die dit onderwerp behandeld hebben. (Rechtskundig Weekblad 1972 - Kol. 1973/1978).

Zijn besluit was:

1) dat de vrouw hypothecaire inschrijvingen niet verzaken mag in haar voordeel genomen tot zekerheid van onoverdraagbare vorderingen, zeker die van art. 212 B. Wb.

2) dat in geen geval, wanneer het bezwaard goed verkocht werd en de prijs verschuldigd bleef, de vrouw haar voorkeurrecht op de prijs verliest.

Intussen werd aan het Comité voor Studie- en Wetgeving van de Koninklijke Federatie der Notarissen van België zelfde vraag gesteld in verband met volgend geval:

Een gehuwde vrouw had, tot zekerheid van de betaling van wettelijk onderhoudsgeld hypothecaire inschrijving

genomen op bepaalde goederen toebehorend aan haar echtgenoot en dit ingevolge machtiging haar verleend bij toepassing van art. 67 van de hypotheekwet; één van de belaste goederen werd verkocht mits een prijs waarvan een gedeelte verschuldigd gebleven was; alhoewel zij schuldeiseres bleef van haar man uit hoofde van onderhoudsgeld verleende de vrouw opheffing van de inschrijving in voordeel van de koper; nadien kwam de man te overlijden, de schuldvordering van de vrouw steeds onbetaald blijvend.

Het Comité verzocht ons verslag uit te brengen;

Was de opheffing wel geldig toegestaan; is het niet zo dat in elk geval de vrouw een voorrecht kan laten gelden op het gedeelte van de prijs dat verschuldigd gebleven was?

Zoals hoger gezegd bestaan er uitgebreide rechtsleer en rechtspraak over de gestelde problemen; maar de gegeven antwoorden zijn vaak tegenstrijdig; verwarring bestaat tussen Frans recht en Belgisch recht.

Indien het probleem zo dikwijls aangesneden wordt, dan moet het toch zijn dat het antwoord niet zo gemakkelijk

te geven is.

Wij meenden dan ook dat de zaak van dichtbij in ons verslag aan voornoemd Comité diende bekeken te worden en dat het niet volstond zonder meer te verwijzen naar de besluiten van de heer Kokelenberg.

## II. Principes.

Artikel 212 B. Wb. : « Echtgenoten zijn jegens elkaar tot samenwoning verplicht ; zij zijn elkaar getrouwheid, hulp en bijstand verschuldigd. »

De vrouw put haar recht tot onderhoudsgeld in dit artikel 212 ; over dit recht mag de vrouw niet beschikken ; zij kan het dan ook niet afstaan.

Dit wordt door niemand betwist.

### Hypotheekwet.

Art. 47. De rechten en schuldvorderingen waaraan een wettelijke hypotheek is toegekend, zijn : die van gehuwde vrouwen, op de goederen van hun man ; die van minder-jerigen en onbekwaamverklaarden, op de goederen van hun voogd ; die van in een krankzinnigengesticht geplaatste personen, op de goederen van hun voorlopige bewindvoerder ; die van de Staat, de provincies, de gemeenten en de openbare instellingen, op de goederen van de ontvangers en beheerders die rekenplichtig zijn.

Art. 67. De vrouw kan altijd, niettegenstaande beding van het tegendeel, maar krachtens een machtiging van de voorzitter van de rechtbank van haar woonplaats, gedurende het huwelijk, inschrijvingen vorderen op de onroerende goederen van haar echtgenoot wegens alle gronden van verhaal die zij tegen hem kan hebben, zoals die welke ontstaan uit verbintenissen door haar ondertekend, uit verveemding van haar eigen goederen, uit schenkingen of uit erfenissen waartoe zij mocht zijn geroepen.

Art. 68. De inschrijvingen die krachtens de artikelen 66 en 67 genomen worden, wijzen elk onroerend goed in het bijzonder aan en vermelden de bedragen waarvoor die inschrijvingen worden gevorderd.

Art. 70. De vrederechter van het kanton, van de woonplaats van de man en de procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg kunnen deze inschrijvingen in naam van de vrouw ambtshalve vorderen.

De man kan deze inschrijvingen altijd uit eigen hoofde nemen.

Art. 71. De vrouw kan van de inschrijvingen, krachtens de voorgaande bepalingen genomen, niet rechtstreeks afstand doen ten voordele van haar man.

Art. 81. Tussen de schuldeisers onderling neemt de hypotheek niet eerder rang dan van de dag der inschrijving in de registers van de bewaarder gedaan, in de vorm en op de wijze die de wet voorschrijft.

Alle schuldeisers die op dezelfde dag zijn ingeschreven hebben samenlopende hypotheeken van dezelfde dagtekening, zonder onderscheid tussen de inschrijving van 's morgens en die van 's avonds, ook indien zodanig verschil door de bewaarder mocht zijn vermeld.

Art. 109 en volgende, betreffende de zuivering door de nieuwe eigenaar.

Indien de vrouw haar recht op pensioengeld niet kon afstaan, betekent dit, in Belgisch recht, dat zij, althans in voordeel van anderen dan haar echtgenoot, een bepaalde inschrijving niet kan verzaken, die genomen werd tot zekerheid van pensioengeld ?

## III. Bespreking.

A. Kan de gehuwde vrouw afstand doen van de hypotheekaire inschrijving ?

Laat ons onmiddellijk vaststellen :

a) dat de wettelijke hypotheek van de vrouw niet verdo-

ken is en dus slechts mits inschrijving tegenstelbaar is aan derden.

Het weze gezegd dat dit het geval niet is in de Franse wetgeving die een bepaalde rechtspraak en een bepaalde rechtsleer in België beïnvloed hebben.

b) dat de vrouw, net als de vrederechter en de procureur, vrij blijft al dan niet de inschrijving te vorderen.

c) dat de wet aldus een onderscheid maakt tussen de hypotheek en de tegenstelbaarheid ervan door bekendmaking terwijl zij geen onderscheid maakt tussen inschrijvingen genomen tot zekerheid van onderhoudsgeld en de andere inschrijvingen.

Inderdaad stelt art. 71 alle inschrijvingen op hetzelfde vlak.

Technisch gesproken bestaat er ook geen onderscheid. Het borderel van inschrijving moet niet vermelden of de inschrijving genomen wordt tot zekerheid van een onderhoudsgeld of voor een andere reden. De reden van de inschrijving moet niet bekend gemaakt worden. De Hypotheekbewaarder en de derden zullen aldus deze reden op het ogenblik van de opheffing niet meer kennen, gezien de titel van de hypotheek slechts tijdelijk aan de hypotheekbewaarder ter gelegenheid van het nemen van de inschrijving in mededeling gegeven werd.

Er moet aldus besloten worden dat wanneer men een onderscheid maakt in de mogelijkheid van opheffing volgens de inschrijving al dan niet genomen werd tot zekerheid van onderhoudsgeld, men ingaat tegen :

- de tekst van de wet
- de techniek door de wet gecreëerd.

Toch worden de zaken zo niet door een belangrijke rechtsleer en rechtspraak voorgesteld, voor wie, wanneer het om onderhoudsgeld gaat, de inschrijving een essentieel element is van het hypotheekrecht verbonden aan het recht op onderhoudsgeld en aldus art. 71 niet een verzaking kan toelaten die dan ook aan het recht op onderhoudsgeld zou raken en bijgevolg inbreuk doen op de principes van art. 212 B. Wb. dat van openbare orde is.

Deze houding stemt nochtans niet overeen met volgende bedenkingen :

a) waarom de voorkeur geven aan art. 212 dat ouder is en algemeen, dan wanneer art. 71 meer recent is en een speciale regeling inhoudt die aldus een uitzondering aan een meer algemene kan brengen ?

b) het wettelijk hypotheekrecht en de tegenstelbaarheid ervan zijn niet zo absoluut noch onuitwisbaar in het Belgisch recht als men het vooropstelt : een vonnis kan de opheffing van de inschrijving of de vermindering van het bedrag ervan bevelen en de procedure van zuivering kan zelfde inschrijving insgelijks laten verdwijnen.

Het argument als zou in het Belgisch recht de inschrijving, een essentieel element van de hypotheek zijn is dan ook niet gegrond : het verschil in de middelen aangewend om de inschrijving te laten opheffen, verband houdend met een vooraf bestaand hypotheekrecht, kan niet maken dat men zou te doen hebben met hypotheekrechten van verschillende aard.

Uit wat voorafgaat moet men reeds beslissen dat de opheffing door de vrouw kan toegestaan worden, zelfs wanneer het om een inschrijving gaat genomen tot zekerheid van onderhoudsgeld.

Voltaire leert ons : le secret d'ennuyer est celui de tout dire ; wij zullen ons dan ook tot het essentiële beperken en zo kort mogelijk de argumenten bespreken die voorgebracht worden tot staving van de tegenovergestelde thesis.

In 1956 heeft het Comité voor Studie en Wetgeving reeds

de gestelde vraag onderzocht na verslag van Mr. Le Hon en op nota's van professor Thuysbaert en van Mr. Van Impe.

Mr. Le Hon was van oordeel dat de opheffing onmogelijk is omdat de onoverdraagbaarheid van de schuldverdring zich tot de waarborg ervan uitstrekt ;

Hij volgde zonder meer de leer van Genin n° 2645, alhoewel zelfde Genin in n° 2644 persoonlijk geneigd is de mogelijkheid van de opheffing te aanvaarden ; verder nochtans laat Genin zich door de Franse rechtspraak en een assimilatie met dotale goederen van de vrouw beïnvloeden.

Genin schrijft (Rép. Prat. V° Hypoth. et Privilèges Immobiliers n° 2655) :

« ... il n'existe aucun rapport de cause à effet entre la créance alimentaire de la femme et son hypothèque légale. »

Maar in n° 2645 schrijft hij « Lorsqu'elle (la pension) est incessible, la femme ne peut renoncer totalement ou partiellement aux effets de son inscription. » opgemerkt zijnde dat (n° 2646), « La pension est incessible lorsqu'elle procède du devoir de secours établi par l'art. 212 du Code ».

Eens het huwelijk ontbonden verdwijnt de verplichting van art. 212 en kan er over de inschrijving beschikt worden.

De Federatie van de Hypotheekbewaarders nam zelfde standpunt in op de vraag haar door het C.S.W. gesteld ; zij schreef : « ... Suivant l'article 71, la femme ne peut renoncer à cette inscription directement au profit de son mari.

Ce dernier article a donné lieu, pendant longtemps, à des difficultés auxquelles a mis fin un avis longuement motivé du Comité Consultatif de la Fédération des Conservateurs des Hypothèques, du 20 août 1932, reproduit intégralement dans *Genin*, Traité des Hypothèques et de la Transcription n° 1857. Cet avis conclut à ce que la femme, suivant les intentions du législateur de 1851, peut assurer la liberté complète des biens lorsque des tiers contractent avec le mari quant bien même celui-ci retirerait un avantage de la renonciation par la femme à l'inscription de son hypothèque légale.

Il n'y a donc pas, en l'espèce, incapacité de la femme et l'avis ci-dessus pourrait être invoqué afin d'obtenir la radiation s'il n'intervenait, dans les données du problème, à côté de l'appréciation de la capacité de la femme mariée, un élément qui affecte la créance elle-même. Il s'agit en effet, d'une pension alimentaire accordée sur le pied de l'article 212 du Code Civil. L'obligation de servir cette pension étant d'ordre public, on ne peut y déroger par des conventions particulières (C. civ. art. 6.) ; la pension est donc incessible, et il en découle nécessairement que la créancière n'y peut renoncer.

Peut-elle du moins renoncer à la sûreté qui en garantit le paiement, en l'espèce l'hypothèque légale ? La Cour de Cassation de France, dans un arrêt du 12 décembre 1921 (D.P. 1922, 1, 153) dit excellemment « que la femme, en renonçant à son hypothèque ou en la rejetant à un rang trop éloigné pour qu'elle puisse produire effet utile, se dépouillerait par voie indirecte des ressources dont la loi n'a pas voulu qu'elle pût disposer directement ». (*Genin* n° 2641).

Dès ors, nous concluons avec *Genin* que toute pension allouée sur le fondement de l'article 212 est incessible et la femme ne peut valablement... donner mainlevée de son inscription, que la mainlevée profite au mari ou à un tiers acquéreur (Voy. n° 2646 et la jurisprudence citée).

En radiant les inscriptions dont il s'agit du simple consentement de la femme, le conservateur prendrait une attitude qui le mettrait en opposition avec cette jurisprudence. Malgré les circonstances de fait invoquées, on ne peut lui demander de prendre le risque, qui n'est pas chimérique, d'avoir rendu impossible le versement de la pension, et ce à seule fin d'éviter aux parties, les frais d'un jugement au vu duquel, conformément à l'article 92 et dans les conditions indiquées par cet article il sera tenu de radier ».

Noch Professor Thuysbaert noch Meester Vanimpe waren het daarmede eens.

Professor Thuysbaert merkt op dat volgens het B. Wb. de vrouw vóór 1851 een verborgen hypotheek had die rang innam op de dag waarop haar verhaal ontstond. In België moet er sinds 1851 een inschrijving genomen worden die de rang van de hypotheek bepaalt.

Hij wijst erop dat Art. 68 duidelijk bepaalt dat de goederen en de sommen in de inschrijving dienen vermeld, maar niet de bekendmaking eist van de schuldverdring ; het verschilt aldus van art. 64 betreffende de hypotheek door huwkontrakt verleend tot zekerheid van haar bruidsschat en waarvoor « het voorwerp van de waarborg » moet aangeduid worden. Overigens geeft de genomen inschrijving niet aan de vrouw het recht bij rangregeling er het bedrag van te ontvangen ; dit bedrag moet gestort worden op de Consignatiekas.

In dit systeem, gaat professor Thuysbaert verder, zegt art. 71 dat de vrouw de inschrijvingen niet in voordeel van haar man mag verzaken ; alle inschrijvingen zonder onderscheid worden daarin bedoeld ; zodus mag de inschrijving zelfs in verband met pensioengeld in voordeel van derden (hier de koper) verzaakt worden.

Integendeel is het Frans stelsel geheel anders omdat het op de verborgen hypotheek steunt ; Professor Thuysbaert schreef :

« Hypothèque universelle avec rang spécialisé par la naissance d'une créance, il a bien fallu rendre également universel le rang acquis par la première créance. C'est au fond ce système du Code Civil qu'on a voulu concilier en Belgique avec le système de la publicité. La publicité écarte toute surprise ; ne prenant rang qu'au jour de l'inscription, tout acquéreur ou prêteur a le moyen de se renseigner exactement. Si l'inscription est abusive et sans fondement, le mari peut la faire réduire. La femme peut y renoncer au profit d'un tiers acquéreur ou prêteur. Le mécanisme est bien supérieur au système français.

« Si la femme mariée ne peut pas renoncer à son hypothèque légale au profit d'un tiers, lorsqu'elle garantit sa pension alimentaire, il faut en déduire que, dès que le tribunal condamne le mari à une pension alimentaire, le Procureur du Roi devrait prendre d'office inscription de l'hypothèque légale correspondante. En s'abstenant de le faire, il se rend en effet complice d'une renonciation tacite de la femme à se prévaloir de son hypothèque légale. Celle-ci existe virtuellement et l'inscription n'assure que le rang. Si la femme n'est pas obligée de prendre inscription ou de la voir prendre d'office, c'est qu'elle peut y renoncer.

« Dire qu'on ne peut pas abandonner, ni céder un droit à une pension alimentaire n'est pas dire qu'on ne peut pas renoncer à une sûreté dont elle n'est assortie que facultativement si on prend inscription. »

Meester Vanimpe was van oordeel dat in België de hypotheek geenszins essentieel deel uitmaakt van het recht tot pensioen, hij schrijft :

« Elle est une garantie purement facultative dont l'usage est laissé au libre arbitre de la bénéficiaire.

« L'on ne voit pas dès lors pourquoi celle-ci ne pourrait pas défaire ce qu'elle a fait.

« Il me semble que l'on devrait appliquer le raisonnement parfaitement logique de Lepinois qui professe que si la rente et l'hypothèque constituent un tout indivisible comme dans le cas où l'hypothèque est constituée par le donateur ou le testateur lui-même au moment où il crée la rente, l'hypothèque est incessible.

« Mais qu'au contraire lorsqu'il s'agit d'une hypothèque stipulée entre les parties pour assurer le service d'aliments dus par la loi ou de toutes autres causes, on peut y renoncer, malgré l'inaliénabilité de la créance.

« L'ordre public n'est nullement intéressé au maintien de cette garantie qui n'a sa source que dans une convention d'un caractère purement privé et non pas dans la loi elle-même (Lepinois, T.V. n° 2155). »

Wat waar is voor een overeenkomstelijke inschrijving tot zekerheid van het pensioengeld genomen, geldt ook voor deze genomen op zelfde basis ingevolge het bevelschrift van de Voorzitter volgens de procedure van art. 67 van de hypotheekwet.

Opvallend is dat Mr. Genin, Mr. Le Hon, de Federatie van de Hypotheekbewaarders onder de invloed staan van de Franse rechtspraak.

Zowel professor Thuisbaert als Mr. Vanimpe wijzen erop dat het Frans systeem anders is dan het Belgische door de hypotheekwet tot stand gekomen. De Franse hypotheek was verdoken en bestond automatisch erga omnes vanaf de dag van het feit dat er aanleiding toe gaf. Aldus worden het recht en zijn waarborg samen geboren; zij vormen een onafscheidbaar geheel wat in België niet het geval is.

Verder mag de hypotheek tot zekerheid van onderhoudsgeld niet verward worden met deze die art. 64 Hypotheek Wet toekent tot zekerheid van dotale rechten. Hier hebben wij met een speciale instelling met haar eigen karakteristieken te doen. Het C.W.S. besliste dan ook dat de opheffing mogelijk is.

\* \* \*

Sinds de behandeling van het dossier door het C.S.W. in 1956, heeft de Rechtbank te Gent op 23/IV/1958 een vonnis geveeld dat vaststelt dat de gehuwde vrouw in de regel afstand kan doen van de inschrijving zelfs tot zekerheid van onderhoudsgeld genomen (T.N. 1958 blz. 166) althans in voordeel van derden zoals de koper van het bezwaard eigendom.

Hieronder enkele overwegingen van dit vonnis:

« Overwegende echter dat de gehuwde vrouw in de regel afstand kan doen van alle inschrijvingen van haar wettelijke hypotheek behoudens indien zulks rechtstreeks tot voordeel van haar echtgenoot zou strekken (art. 71 Hyp. W.); dat zekere auteurs nochtans van mening zijn dat hierop uitzondering moet worden gemaakt wanneer de inschrijving genomen is tot waarborg van niet conventionele alimentatiegelden (Lepinois V., nr. 2137; Genin, nr. 1862; id.; 2638 en vlg.); »

« Overwegende dat deze uitzondering ingegeven is door de overweging dat elke zekerheid van een onvervreemdbaar recht zoals dit recht zelf onvervreemdbaar dient te zijn (Laurent XXXI, nr. 333; De Page en Dekkers, VII, nr. 655; Cass. fr. 12 december 1921, D.P. 1922, 1, 153 en de reeds aangehaalde auteurs); »

« Overwegende echter dat de wettelijke hypotheek van de gehuwde vrouw, naar Belgisch Recht, weliswaar tot waarborg van schuldvordering en tot onderhoud kan worden ingeschreven, zoals ze ook elk ander verhaal kan waarborgen, maar overigens in geen enkel verband van oorzaak tot gevolg staat met deze schuldvordering (vgl. trouwens Genin, nr. 2644); dat een veroordeling tot het betalen van onderhoud op zich zelf noch de hypotheek beïnvloedt noch tot inschrijving dwingt en men niet ziet hoe of waarom een afstand van de vrijelijk gevraagde inschrijving aan het recht op onderhoud beperkingen zou stellen; »

Ons besluit blijft dan ook met het Comité van Studie en Wetgeving dat de vrouw in voordeel van derden de kwestieuze inschrijving mag opheffen maar zonder haar wettelijk hypotheekrecht te verliezen.

\* \* \*

B. Behoudt de gehuwde vrouw een voorkeurrecht op de verschuldigd gebleven verkoopprijs?

Voorkeurrecht op de prijs behouden betekent dat het zakelijk recht dat de vrouw op het goed bezat overgebracht wordt op de prijs; dit veronderstelt de zuivering van het goed.

De wet heeft de zuivering georganiseerd; nooit spruit dergelijke zuivering uit een vrijwillige verkoop voort. Het volgrecht vrijwaart de schuldeiser; verzaakt hij zijn hypotheek zo doet hij ook afstand van zijn volgrecht.

Wij menen niet in Genin, Recueil Général n° 17.135 de leer te vinden die door de heer Kokelenberg ingeroepen wordt om zijn standpunt te staven volgens hetwelk, zelfs indien de opheffing als mogelijk beschouwd wordt, een voorkeurrecht in voordeel van de vrouw op de prijs blijft bestaan.

Genin schrijft inderdaad:

« L'immeuble passe au nouvel acquéreur avec les hypothèques qui le grèvent — c'est l'effet du droit de suite — et le prix est, pour les créanciers, res inter alios acta; il ne revient pas à eux, mais au vendeur. Ils pourront poursuivre la réalisation de l'immeuble grevé dans le chef du tiers détenteur, mais jusqu'au jour de cette réalisation, ils auront à conserver leur inscription sur l'immeuble, condition essentielle pour l'exercice aussi bien de droit de suite vis-à-vis du tiers détenteur que du droit de préférence, vis-à-vis d'un tiers créancier.

« Après une vente volontaire, la loi permet au tiers acquéreur de recourir à la procédure de la purge (art. 109 et s.) et de convertir, par là, le droit d'hypothèque des créanciers en un droit sur le prix. Cette transformation s'opère aussitôt que le prix du bien se trouve définitivement fixé par la procédure dirigée par l'acquéreur contre tous les créanciers inscrits (v. cass. b. 9 décembre 1892, R.G. 12069).

« Mais, comme nous l'avons montré plus haut, en Belgique, la vente volontaire consentie par le mari, ne purge pas le bien de l'inscription de l'hypothèque légale; celle-ci subsiste; l'inscription doit être conservée si la femme entend exercer un jour son droit de préférence. Tant qu'il n'y a pas purge, soit volontaire, soit légale, c'est un non sens de parler d'une mainlevée de l'inscription consentie au profit de l'acquéreur qui mettrait fin au droit de suite tout en laissant subsister le droit de préférence. Le jour de l'ouverture d'un ordre, il n'y aura droit de préférence que s'il y a inscription et s'il y a alors inscription grevant le bien en mains du tiers acquéreur, c'est que le droit de suite a toujours subsisté. »

De Page schrijft in dezelfde zin (VII - nr. 654): « S'il y a des créanciers inscrits postérieurement à la femme, celle-ci maintiendra au contraire son inscription pour se faire colloquer, dans l'ordre, à son rang. »

Vergeeten wij niet dat wij de auteurs niet mogen volgen wanneer zij Franse toestanden beschrijven, gebaseerd op een verdoken hypotheek, een hypotheek die niet moet bekend gemaakt worden om tegenstelbaar te zijn.

Wij menen aldus te moeten besluiten dat de vrouw over geen voorkeurrecht op de verschuldigde prijs beschikt na de opheffing van haar inschrijving te hebben toegestaan.

F. L. ISTAS,  
Notaris,

Lid van het Comité voor Studie et Wetgeving  
van de Federatie van Belgische Notarissen.

---

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

---

# RECHTSPRAAK

## HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 22 februari 1972.

Afdelingsvoorzitter : M. P. Delahaye.  
Raadsheren : M. G. Hallemans, M. Naulaerts  
(verslaggever), M. Châtel en R. Janssens.  
Advocaat-generaal : M. R. Charles.  
Advocaat : Mr. G. van Hecke.

**Koop. — Met alternatieve zaken als voorwerp. — Voltrekking. — Tekoopaanbieding. — Leurhandel.**

*Naar luid van art. 1584 B.W. kan de koop ook twee of meer alternatieve zaken tot voorwerp hebben.*

*Wanneer de af te sluiten overeenkomsten alternatieve zaken (ten deze boeken of fonoplaten) tot voorwerp hebben, waarvan de keuze aan de koper en eventueel aan de verkoper overgelaten wordt, zijn zodanige koop-verkoop-overeenkomsten voltrokken zodra er overeenstemming bestaat omtrent de te leveren zaken « in obligatione », en de door de koper of de verkoper uit te oefenen keuze heeft enkel belang wat de eigendomsoverdracht betreft.*

*Tekoopaanbiedingen kunnen, zoals de koop zelf, alternatieve zaken tot voorwerp hebben. Uit de vaststellingen van het bestreden arrest blijkt dat de démarcheurs van eiser vaste tekoopaanbiedingen, in de zin van art. 2 van het K.B. van 28 november 1939, aan de bezochte personen hebben gedaan.*

Paenhuysen t./ .....

Gelet op het bestreden arrest, op 8 oktober 1971 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 2 van het koninklijk besluit nr. 82 van 28 november 1939 houdende reglementering van de leurhandel, 1129, 1583 en 1589 van het Burgerlijk Wetboek, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest beslist dat de overhandiging tegen betaling van een chequeboek, dat recht geeft op kortingen bij aankopen die later moeten tot stand komen, een verboden daad van leurhandel uitmaakt omdat er bij die overhandiging « vaste koop- en verkoopovereenkomsten tot stand kwamen betreffende een genuszaak, minstens betreffende voldoende bepaalde voorwerpen, namelijk boeken en/of fonoplaten, ter waarde of voor een gezamenlijke prijs van tenminste 231 frank per termijn, door de koper uit te kiezen uit de door de verkoper samengestelde voorraad en aan de door deze laatste bepaalde prijzen per eenheid en, voor zover de koper geen gebruik mocht maken van zijn keuzerecht, toezending van een welkdanig boek, eenzijdig aan te duiden door de verkoper ; ... het mechanisme voor de specificatie van het voorwerp en voor de prijsbepaling aldus contractueel vastgelegd werd, zodat telkens een vaste koopverbintenis tot stand gekomen is, waarop de koper niet meer kon terugkomen en waarvan slechts de verdere fases nog af te wikkelen waren »,

terwijl, eerste onderdeel, een vaste koopverbintenis enkel kan tot stand komen door overeenkomst omtrent de zaak en de prijs en er geen overeenkomst is omtrent de zaak wanneer het van een latere vrije beslissing van een der partijen afhangt of deze zaak een boek of een grammofoonplaat zal zijn (schending van artikel 2 van het koninklijk besluit van 28 november 1939 en van de voormelde artikelen van het Burgerlijk Wetboek) ;

tweede onderdeel, het arrest, in zover het de veroordeling steunt op « de niet tegengesproken motieven van de eerste rechter » geen antwoord geeft op de conclusie van eiser waarin gesteld werd dat de verbintenis om een korting te verlenen een verbintenis is om iets te doen en niet om iets te geven met als gevolg dat de overhandiging tegen betaling van het chequeboek, dat het bewijs vormde van de beloofde prestatie, geen verkoop kan zijn, zodat het arrest, in zover het de verboden daad van leurhandel zou zien in de overhandiging van het chequeboek, niet naar behoren met redenen is omkleed (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat, nu het arrest beslist dat het ten laste gelegde misdrijf hierin bestond dat de démarcheurs van eiser boeken en fonoplaten ter gelegenheid van hun huisbezoeken verkocht hadden, het geen antwoord diende te verstrekken op de conclusie van eiser in zover zij staande hield dat eiser geen misdrijf had gepleegd omdat de overhandiging, tegen betaling, van een chequeboek geen verkoop kon uitmaken ;

Dat het onderdeel feitelijke grondslag mist ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat eiser vervolgd werd om bij overtreding van artikel 1 van het koninklijk besluit nr. 82 van 28 november 1939, leurhandel te hebben uitgeoefend op het grondgebied van het koninkrijk zonder voorafgaande toelating van de Minister van Economische Zaken en Middenstand ;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden arrest blijkt dat de démarcheurs van eiser, tijdens de huisbezoeken die zij verrichten, aan de bezochte personen, indien zij zogezegd « lid » worden van de « Europaclub » waarvan eiser beheerder-directeur is, boeken en/of fonoplaten aanbieden, ter waarde of voor een gezamenlijke prijs van tenminste 231 frank per termijn, door de koper uit te kiezen uit de door de verkoper samengestelde voorraad en aan de door deze laatste bepaalde prijzen per eenheid, en dat indien de koper geen gebruik maakt van zijn keuzerecht, een welkdanig boek, eenzijdig aan te duiden door de verkoper, hem wordt toegezonden ;

Overwegende dat, naar luid van artikel 1584 van het Burgerlijk Wetboek, de koop ook twee of meer alternatieve zaken tot voorwerp kan hebben ;

Overwegende dat uit de hogervermelde vaststellingen blijkt dat de af te sluiten overeenkomsten alternatieve zaken (boeken of fonoplaten) tot voorwerp hebben, waarvan de keuze aan de koper en eventueel aan de verkoper overgelaten is ;

Dat zodanige koop-verkoopovereenkomsten voltrokken zijn van 't ogenblik dat er overeenstemming bestaat omtrent de te leveren zaken « in obligatione », en de door de koper of de verkoper uit te oefenen keuze enkel belang heeft wat de eigendomsoverdracht betreft ;

Overwegende dat tekoopaanbiedingen, zoals de koop zelf, alternatieve zaken tot voorwerp kunnen hebben ;

Overwegende dat, nu uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat de démarcheurs van eiser vaste tekoopaanbiedingen, in de zin van artikel 2 van het koninklijk besluit van 28 november 1939, aan de bezochte personen hebben gedaan, het dispositief ervan wettelijk gerechtvaardigd is ;

Dat het onderdeel naar recht faalt ;

Over het middel ambtshalve afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 1 van de wet van 22 december 1969 ;

Overwegende dat het arrest de opgelegde geldboete met 290 opdecimes per frank vermeerderd; dat, luidens de telastelegging, de feiten gepleegd werden tussen 1 januari en 21 februari 1970;

Overwegende dat uit de vaststelling dat de feiten gepleegd werden tussen twee bepaalde data enkel volgt dat zij begaan werden op zijn vroegst daags na de eerste datum en op zijn laatst daags voor de tweede datum;

Overwegende dat de wet van 22 december 1969, waarbij de geldboeten in strafzaken worden vermeerderd, op 10 januari 1970 in werking is getreden;

Overwegende dat, bij gebrek aan nauwkeurige bepaling van de datum waarop de feiten werden gepleegd, het arrest de toepassing van artikel 1 van de wet van 22 december 1969 niet rechtvaardigt en de in het middel aangehaalde wetsbepaling schendt;

En overwegende voor het overige, dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

*Om die redenen,*

Vernietigt het bestreden arrest in zover het de aan eiser opgelegde geldboete met 290 opdecimes per frank vermeerderd;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt eiser in de twee derden van de kosten;

Laat een derde der kosten ten laste van de Staat;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent, doch enkel om uitspraak te doen over de toepassing van de opdecimes op de geldboete.

NOOT. — Betreffende de alternatieve verbintenissen zie men De Page, III, nrs. 273 e.v. (zie ook IV, nr. 21, 2° over de eigendomsoverdracht), Asser - Losecaat Vermeer - Rutten, De verbintenis, 1967, biz. 59 e.v.

Over het onderscheid tussen onderhandelingen over of voorbereidingen tot de verkoop enerzijds en tekoop-aanbieding anderzijds zie men Cass., 23 september 1969, R.W., 1969-70, 713, en Cass., 15 december 1970, Arr. Cass., 1971, 384, Pas., 1971, I, 361.

## HOF VAN CASSATIE

3e Kamer. — 8 maart 1972.

Afdelingsvoorzitter : M. A. Wauters.

Raadsheren : MM. M. Naulaerts, A. Meeûs,

Th. Versée (verslaggever) en R. Janssens.

Advocaat-generaal : M. H. Lenaerts.

Advocaat : Mr. A. Houtekier.

**Arbeidsongeval. — Weg naar en van het werk. — Werknemer die tijdens de werkpauze terugkeert van een restaurant waar hij een koffie gedronken heeft.**

*Het bestreden vonnis stelt vast dat de werknemer op zijn kantoor, waar er geen eetlokaal is, tijdens de middagpauze een boterham van zijn knapzak gegeten had, zich daarna naar een restaurant begeven had om er een koffie te drinken en bij het verlaten van het restaurant het slachtoffer werd van een verkeersongeval, toen hij met de tram naar zijn werk wilde terugkeren; het haalt verder aan, enerzijds dat hij het recht had naar huis te gaan eten en dat, indien hij dat gedaan had,*

*het ongeval op de geografische weg van het werk zou gebeurd zijn, en anderzijds, dat hij ook het recht had zijn maaltijd in een restaurant te nemen.*

*Nu uit die beschouwingen niet kan afgeleid worden dat de werknemer zich op de weg van zijn werkplaats naar zijn verblijf bevond, noch dat hij in het restaurant zijn eetmaal had genomen, heeft het vonnis niet wettelijk gerechtvaardigd dat de werknemer zich bevond op een van de in art. 1 van het wetsbesluit van 13 december 1945 beperkend omschreven wegen van en naar het werk.*

N.V. De Vaderlandse t./ Scheltens.

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 april 1971 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1, lid 2, van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen, zoals voor onbepaalde tijd verlengd door artikel 12 van de wet van 10 juli 1951 tot wijziging van de wet betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit de arbeidsongevallen, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis beslist dat verweerster op 4 maart 1968 het slachtoffer was van een ongeval op de weg van het werk en eiseres als verzekeraar-wet van de werkgever veroordeelt om haar de vergoedingen uit te keren overeenkomstig de wetten op de arbeidsongevallen en op grond van een basisloon van 152.795 frank en vooraleer verder recht te doen de heer Hendrickx als deskundige benoemt om verweerster te onderzoeken en de ongeschiktheid vast te stellen, om de reden dat « er in de bank een pauze is van 12.30 tot 14 uur; dat geen refter noch cafetaria ter plaatse is ingesteld; dat de bedienden de keuze hebben gedurende die pauze, ofwel een knapzak ter plaatse te gebruiken, ofwel naar huis te gaan eten, ofwel in een spijshuis; dat eiseres (thans verweerster) die in Deurne woont, de materiële tijd niet had om thuis te gaan eten en terug te komen; dat eiseres in feite op de plaats van het werk een boterham van haar knapzak gegeten had en dan zoals naar gewoonte naar een restaurant vertrokken was om er een koffie te gebruiken »; en « dat men dus niet mag eisen dat de werknemer zich absoluut tot het dichtstbijgelegen restaurant zou wenden; dat niet betwist wordt dat eiseres het recht had naar huis in Deurne te gaan eten; dat zij dan normaal aan de halte van de Keyserlei van tram zou gewisseld hebben, zodat de De Keyserlei zich op de geografische weg van het werk bevond » en « dat niet betwistbaar is dat eiseres het recht zou gehad hebben haar maaltijd te nemen in een restaurant van het centrum zoals de « Londres »; dat indien haar wedde haar niet toeliet iedere dag een middagmaal in het restaurant te nemen, men wel aanvaarden mag dat de warme koffie, die niet op de plaats van het werk te verkrijgen was, als een noodzakelijk stimulans was om het werk van de namiddag te hervatten; dat eiseres dus wel op de weg van de eetplaats naar het werk was op het ogenblik van het ongeval ».

terwijl, 1) verweerster haar middagmaal genomen had op haar werk in de Gewestelijke Bank te Antwerpen, hoek Mechelse steenweg - Britse lei, en het haar overkomen ongeval, toen ze terugkeerde uit het hotel « Londres » waar ze daarna een koffie gaan drinken was, geen arbeidsongeval is op weg van de plaats waar ze haar maaltijd genomen heeft, naar de plaats van haar werk (schending van de artikelen 1, lid 2, van de besluitwet van 13 december 1945 en 12 van de wet van 10 juli 1951); 2) het feit dat verweerster het recht had naar huis te Deurne te gaan middagen en dan de De Keyserlei op haar normale weg

was, en het feit dat verweerster gerechtigd was te gaan middagmalen in het hotel « Londres » en warme koffie in de Bank niet te verkrijgen was en een stimulans was om het werk te hervatten, niets afdoen aan het feit dat verweerster in de Bank haar middagmaal genomen had en zulks de beslissing derhalve niet kan rechtvaardigen (schending van alle bepalingen); 3) de motieven volgens welke verweerster een boterham gegeten had op de plaats van haar werk en financieel niet bij machte was om in het hotel « Londres » te gaan middagmalen enerzijds en een koffie gedronken had in dat hotel en het ongeval dus gebeurde op de weg van de plaats waar ze gemiddagmaald had naar haar werk anderzijds, tegenstrijdig, duister en dubbelzinnig zijn (schending van artikel 97 van de Grondwet):

Overwegende dat het bestreden vonnis vaststelt dat verweerster op 4 maart 1968 op het kantoor waar ze te werk is gesteld, en waar geen refter of cafetaria bestaat, tijdens de middagpauze een boterham van haar knapzak gegeten had en zich daarna naar een restaurant aan de De Keyzerlei te Antwerpen had begeven om er een koffie te drinken; dat zij bij het verlaten van bedoeld restaurant het slachtoffer werd van een verkeersongeval terwijl ze zich naar de vluchtheuvel begaf om met de tram naar haar werk terug te keren;

Overwegende dat het vonnis verder aanhaalt, enerzijds dat verweerster het recht had naar huis in Deurne te gaan eten, en moest ze dat gedaan hebben, het ongeval dan zou gebeurd zijn op de geographische weg van het werk, en anderzijds, dat ze ook het recht zou gehad hebben haar maaltijd te nemen in een restaurant van het centrum;

Overwegende dat zo onder « weg naar het werk » bedoeld in artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945 verstaan wordt de normale weg die de werknemer moet afleggen om zich van zijn verblijf of van de plaats waar hij gaat eten te begeven naar de plaats waar hij zijn werk verricht, en omgekeerd, en zo de rechter de wettigheid kan aannemen van de oorzaken van de omweg of van de onderbreking van de weg, die deze laatste niet abnormaal maken, het hem evenwel niet toegelaten is het begrip zelf uit te breiden van de wegen welke op beperkende wijze in voornoemd artikel 1 omschreven zijn;

Overwegende dat, nu uit de beschouwingen van het vonnis niet kan worden afgeleid dat verweerster zich bij het ongeval bevond op de weg van haar werkplaats naar haar verblijf, noch dat zij in het restaurant haar eetmaal had genomen, het niet wettelijk heeft gerechtvaardigd dat het slachtoffer zich bevond op één van de in artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945 beperkend omschreven wegen van en naar het werk, zodat deze wettelijke bepaling geschonden werd;

Dat het middel derhalve gegrond is;

*Om die redenen,*

Vernietigd het bestreden vonnis,

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Gelet op de wet van 20 maart 1948, veroordeelt eiseres in de kosten.

Verwijst de zaak naar het Arbeidshof te Brussel.

## HOF VAN CASSATIE

3e Kamer. — 26 april 1972.

Afdelingsvoorzitter: M. Wauters.

Raadsheren: MM. Naulaerts, Meeùs (verslaggever), Versée en Janssens.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Advocaten: Mrs. A. Bayart en H. De Bruyn.

### Arbeidsongeval. — Weg van en naar het werk. — Normale weg. — Oponthoud in herberg. — Onderbreking zonder wettige oorzaak.

*Onderbreekt de normale weg van het werk uit vrije wil en zonder wettige oorzaak, de werknemer die zich meer dan anderhalf uur, zonder er te eten, in een herberg ophoudt en er glazen bier drinkt en op het electrisch biljart speelt, terwijl hij op het verwachte uur had kunnen thuis komen door een andere indirecte trein te nemen die aansluiting gaf met de omnibustrein welke hij gemist had.*

Claes t./ N.V. Eendracht en Voorzorg.

Gelet op het bestreden vonnis, op 30 april 1970 door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen in hoger beroep gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1, 4, 9 van de wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen, gecoördineerd bij het koninklijk besluit van 28 september 1931, 1 en 2 van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de ongevallen overkomen op de weg van de arbeid, voor een onbepaalde duur van kracht gebleven luidens artikel 12 van de wet van 10 juli 1951 tot wijziging van de wet op de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen;

doordat, na geconstateerd te hebben dat het slachtoffer, uitstappende te Berchem-Antwerpen van de omnibustrein vertrokken uit Brussel om 0.18 uur en aankomende om 1.13 uur te Berchem, onvoorzichtig de trappen afholde, met het hoofd tegen een muur terecht kwam en kort daarna aan het aldus opgelopen letsel overleed en dat het ongeval gebeurde op de geografische weg van de arbeid naar huis, en na terecht beslist te hebben dat zelfs bij onvoorzichtig lopen het vallen van de trappen in principe een risico uitmaakt dat inherent is aan de weg van de arbeid, het bestreden vonnis niettemin beslist dat het ongeval niet gebeurd was op de normale weg van het werk naar huis en dienvolgens de vordernig van eiseres, welke strekte tot het bekomen van de vergoeding bedoeld door de hogervermelde wettelijke bepalingen, ongegrond verklaart, zulks om de redenen dat het slachtoffer een trein vertrekkende uit Brussel om 22.42 uur had kunnen nemen en aldus op het gewone uur thuis had kunnen komen, dat het slachtoffer echter verkozen had zich in een café te Brussel meer dan anderhalf uur op te houden en daar met zijn werkmakkers glazen bier te drinken en op een elektrische biljart te spelen, dat het oponthoud van meer dan anderhalf uur, zonder enige wettige reden, de weg van de arbeid uitsluit wat betreft de tijd, en dat de aldus door het slachtoffer aanvaarde vertraging hem ertoe gebracht had een abnormale haast te vertonen bij het afdalen van de trappen en aldus de val had veroorzaakt,

terwijl, opdat eiseres recht zou hebben op de vergoedingen bepaald door de hoger ingeroepen artikelen 1, 4 en 9 van de gecoördineerde wetten op de arbeidsongevallen, het volstond dat het ongeval zich voordeed op de weg van de arbeid zoals in de hoger ingeroepen artikelen 1 en 2 van de besluitwet van 13 december 1945,

terwijl, nu de feitenrechter geconstateerd had dat het ongeval zich had voorgedaan op de geographische weg van het werk en te wijten was aan een risico inherent aan het afleggen van die weg, het verder volstond dat de onderbreking, welke het slachtoffer zich had veroorloofd, aan een wettige reden toe te schrijven was.

terwijl een oponthoud in een drankgelegenheid om daar, door het drinken van enige glazen bier en het spelen op een elektrische biljart, na de arbeid enige verpozing en ontspanning te zoeken, indien zulks zonder overdaad of buitensporigheid is gebeurd, niet als een onwettige reden van onderbreking mocht beschouwd worden,

en terwijl dienvolgens, nu eiseres, in haar conclusie had laten gelden dat het oponthoud van het slachtoffer met geen overdaad of buitensporigheid vergezeld ging, het bestreden vonnis niet mocht nalaten zich over het al dan niet aanwezig zijn van deze omstandigheden uit te spreken, waaruit volgt dat gezegde conclusie van eiseres niet afdoende werd beantwoord, hetgeen gelijkstaat met een gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering :

Overwegende dat het vonnis beslist dat de getroffene door zijn oponthoud van meer dan anderhalf uur in een herberg de weg van het werk uit vrije wil en zonder wettige reden heeft onderbroken en deze beslissing onder meer op de vaststellingen steunt dat de getroffene, enerzijds, in de herberg niet heeft gegeten, maar glazen bier heeft gedronken en op het elektrisch biljart heeft gespeeld, en, anderzijds, op het verwachte uur kon thuiskomen door een andere directe trein te nemen die aansluiting gaf met de omnibustrein welke hij gemist had ;

Overwegende dat eiseres in conclusie deed gelden dat « niet eens kan worden beweerd dat het slachtoffer in dronken toestand verkeerde, vermits uit niets blijkt dat het slachtoffer en zijn werkmakers in die herberg veel zouden gedronken hebben » ;

Overwegende dat, nu het vonnis zijn beslissing steunt noch op de reden dat de getroffene in dronken toestand verkeerde of veel zou hebben gedronken, noch op de reden dat zijn oponthoud in de herberg met overdaad of buitensporigheid gepaard ging, het niet moest antwoorden op voormelde beschouwing van de conclusie van eiseres ;

Overwegende dat het vonnis uit bovenvermelde vaststellingen wettelijk heeft kunnen afleiden dat de getroffene de normale weg van het werk uit vrije wil en zonder wettige oorzaak heeft onderbroken en dat het ongeval zich derhalve niet heeft voorgedaan op de weg naar of van het werk in de zin van artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945 ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

*Om die redenen,*

Verwerpt de voorziening

en gelet op de wet van 20 maart 1948, veroordeelt verweerster in de kosten.

## HOF VAN CASSATIE

3e Komer. — 17 mei 1972.

Afdelingsvoorzitter : M. Polet.

Raadsheren : MM. Busin, Closon, Versée (verslaggever) en Sury.

Advocaat-generaal : M. Duchatelet.

**Arbeidsongeval. — Weg naar en van het werk. — Normale weg. — Belangrijke omweg. — Wettige oorzaak. — Overmacht.**

*Opdat de weg van het werk gevolgd door de getroffene bij een ongeval normaal zou zijn volstaat het niet dat de omweg die gemaakt werd een wettige oorzaak heeft. Wanneer een omweg belangrijk is zonder door over-*

*macht gerechtvaardigd te zijn, houdt de weg op normaal te zijn.*

La Belgique industrielle t. / Pierard.

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 2 van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen en 97 van de Grondwet,

doordat, nadat in feite vaststond dat verweerder, woonachtig te Dolhain en werkende te Ensival, zich naar Luik had begeven om er zijn echtgenote naar het ziekenhuis te voeren, waar zij ter observatie moest worden opgenomen, op de terugweg te Xhendelesse bij een verkeersongeval gewond werd, het vonnis zegt dat verweerder getroffen werd door een ongeval dat zich heeft voorgedaan op de weg naar het werk op grond dat « het normaal is dat appellant zelf hulp heeft geboden aan zijn echtgenote... ; dat voor appellant de omweg over Luik..., al was deze vrij lang, voldoende gerechtvaardigd was, als volkomen wettig kon worden beschouwd en niet ingegeven om redenen van persoonlijke aard ; dat de verplichting die de zieke had om zich op het vermelde datum en uur bij de kliniek aan te melden om er te worden opgenomen, een geldige reden voor spoedgeval en geval van overmacht opleverde, welk begrip niet mag worden gelezen... in de enge betekenis die hieraan in het gemeen recht wordt gegeven, als oorzaak van bevrijding van een schuldenaar bij een verbintenis, maar moet worden geïnterpreteerd in de betekenis van een oorzaak die gelet op de omstandigheden buiten de wil van de getroffene staat ; dat dit laatste ten deze wel het geval is ;... dat uit deze overwegingen volgt dat het ongeval dat is overkomen aan appellant op de terugweg van Luik naar zijn werkplaats, trouwens tamelijk kort hierbij... en zelfs op een kortere afstand dan die van Dolhain naar Ensival, moet worden beschouwd als overkomen op de weg naar het werk »,

terwijl door die redenen of door enige andere reden het vonnis geen of althans geen ondubbelzinnig antwoord geeft op de conclusie van eiseres waarin zij aanvoerde « dat er geen sprake was van geneeskundige dringendheid ;... dat de overbrenging had kunnen geschieden per ambulance-wagen of taxi, waarvan de kosten door het ziekenfonds worden terugbetaald ;... dat de echtgenoten Piérard de gemakkelijkste oplossing hebben gekozen ;... dat de zeer lange afgelegde weg vreemd is aan de uitvoering van het arbeidscontract, zelfs al is de wens van appellant om zijn echtgenote te vergezellen op zichzelf wettig ;... dat, wanneer de omweg belangrijk is, zonder door overmacht gerechtvaardigd te zijn, de weg ophoudt normaal te zijn in de zin van artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945... » (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

terwijl het feit dat een omweg door een wettige oorzaak wordt gerechtvaardigd, niet noodzakelijk volstaat opdat de door een getroffene bij een ongeval gevolgde weg normaal weze in de zin van artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945 ; indien een omweg belangrijk is en niet door overmacht wordt gerechtvaardigd, die weg ophoudt normaal te zijn vermits ten deze de omstandigheden waarop door de rechter werd gewezen, noch onvoorzienbaar noch onafwendbaar waren, niet kunnen worden beschouwd als bestanddelen die overmacht opleveren alleen maar omdat zij buiten de wil van de getroffene zijn ingetreden (schending van de artikelen 1 en 2 van de besluitwet van 13 december 1945 en, voor zover als nodig, 97 van de Grondwet) :

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat blijkens het bestreden vonnis en de regelmatig aan het Hof voorgelegde processtukken :

a) het ongeval waardoor verweerder op 23 januari 1969 werd getroffen, zich heeft voorgedaan te Xhendelesse tussen Luik en Ensival; b) op die datum verweerder die te Dalhain woonachtig was en werkte te Ensival per auto naar Luik was gereden om zijn echtgenote naar het « hôpital de Bavière » te voeren, waar zij ter observatie moest worden opgenomen;

Overwegende dat bij conclusie eiseres aangevoerd heeft dat de omweg belangrijk was en dat derhalve de door verweerder afgelegde weg opgehouden had normaal te zijn;

Overwegende dat, om te beslissen dat het bestreden ongeval op de weg van het werk heeft plaats gehad, het vonnis zich beperkt te wijzen op de omstandigheden, waaruit komt vast te staan dat de oorzaak van de omweg wettig is en te verklaren dat de verplichting die de echtgenote van verweerder had om zich op vermelde datum en uur aan te melden in de brede betekenis van het woord een geval van overmacht opleverde;

Overwegende dat overmacht slechts het gevolg kan zijn van een gebeurtenis die buiten 's mensen wil niet kon worden voorzien of vermeden;

Overwegende dat, opdat de weg gevolgd door de getroffen bij een ongeval normaal zou zijn in de zin van artikel 1 van de besluitwet van 13 december 1945 betreffende de vergoeding der schade voortvloeiende uit ongevallen die zich op de weg naar of van het werk voordoen, het niet volstaat dat de omweg werd gemaakt wegens een wettige oorzaak; dat, wanneer de omweg belangrijk is, zonder te worden gerechtvaardigd door overmacht, de weg ophoudt normaal te zijn;

Overwegende dat dienvolgens de bestreden beslissing niet wettelijk gerechtvaardigd is;

Overwegende dat krachtens het enige artikel van de wet van 20 maart 1948, eiseres in de kosten moet worden veroordeeld;

*Om die redenen,*

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

Verwijst de zaak naar het Arbeidshof te Brussel.

## ARBEIDSHOF TE BRUSSEL

Afdeling Antwerpen.

11e Kamer. — 2 juni 1972.

Voorzitter: M. Geysen.

Raadsheer: M. J. R. Rauws.

Raadsheer in sociale zaken: M. Aerts.

Openbaar Ministerie: M. Wildiers.

Advocaten: Mrs. J. Valvekens en D. Brunin (Gent).

1. **Sociaal statuut der zelfstandigen. — Toepassingsgebied.**
2. **Verzekeringsagent. — Arbeidsovereenkomst. — Ondergeschied. — Sociaal statuut der zelfstandigen. — Bijdrageplicht.**

1. *Aan het sociaal statuut der zelfstandigen is onderworpen elk natuurlijk persoon die in België een beroepsbedrijvigheid uitoefent uit hoofde waarvan hij niet door een arbeidsovereenkomst of statuut verbonden is. Daarbij is niet het fiscaal, maar het sociaal criterium bepalend.*

2. *Een verzekeringsagent is door een arbeidsovereenkomst verbonden indien hij werkt in een verhouding van ondergeschied aan de verzekeringsmaatschappij. Zowel*

*de bepalingen van het agentencontract als de concrete arbeidsbetrekkingen zijn ter zake relevant.*

*In casu blijkt tussen de agent en de verzekeringsmaatschappij fundamenteel een verhouding van ondergeschied te bestaan, ook al beschikt de agent over een bepaalde vrijheid bij het organiseren van zijn werk en werd hij niet ingeschreven bij de Rijksdienst voor de Maatschappelijke Zekerheid (zie nader het arrest).*

*De verzekeringsagent-werknemer is niet bijdrageplichtig voor het sociaal statuut der zelfstandigen.*

Celen t./ Sociale Verzekeringskas voor zelfstandigen « De verenigde zelfstandigen ».

De oorspronkelijke vordering ingeleid door de V.Z.W. « De Verenigde Zelfstandigen » strekte tot de veroordeling van Celen tot betaling van een bedrag van 35.257 fr., zijnde de wettelijke bijdragen en verhogingen verschuldigd in het kader van het sociaal statuut der zelfstandigen voor de vier trimesters van 1968 en voor de tweede, derde en vierde trimester van 1969.

De eerste rechter, de Arbeidsrechtbank te Antwerpen, heeft bij vonnis van 26 april 1971 de vordering gegrond verklaard.

In conclusies voert eiser in hoger beroep aan dat de bestaande agentencontracten met de maatschappijen Uranus en Helvetia aantonen dat tussen hem en deze maatschappijen een arbeidsovereenkomst bestaat. Dit wordt bevestigd door een verklaring van de Controle der belastingen dd. 17 februari 1971 en door vonnissen van 1 februari 1966 en 7 maart 1967 gewezen door de Vrederechter te Berchem welke in kracht van gewijsde zijn gegaan. Er is bijgevolg geen onderwerping aan het sociaal statuut der zelfstandigen.

Gedaagde in hoger beroep concludeert dat de bestaande agentencontracten geen arbeidsovereenkomst uitmaken omdat Celen niet werkt onder gezag, leiding en toezicht en hij derhalve een vrij agent is. Voor het overige verwijst gedaagde in hoger beroep naar de motivering van het bestreden vonnis.

In de wetgeving betreffende het sociaal statuut der zelfstandigen wordt onder zelfstandige verstaan elke natuurlijke persoon die in België een beroepsbezigheid uitoefent uit hoofde waarvan hij niet door een arbeidsovereenkomst of door een statuut verbonden is (art. 3, § 1, K.B. nr. 38 van 27 juli 1967).

De eerste rechter heeft terecht gesteld dat ten aanzien van de onderwerping aan het sociaal statuut niet het fiscaal criterium maar het sociaal criterium bepalend is. Onderworpen is de persoon wiens beroepsactiviteit niet voortvloeit uit een dienstbetrekking.

Celen heeft een dienstbetrekking bij de Nationale Bank van België te Antwerpen en is daarenboven door een agentencontract verbonden met de N.V. Uranus en de Zwitserse brandverzekeringsmaatschappij Helvetia, die beide hun maatschappelijke zetel te Antwerpen hebben aan de Van Eycklei 35. De N.V. Uranus is trouwens gesticht door Helvetia-Brand;

Op grond van zijn agentencontract onderhandelt Celen en komt hij tussen bij de voorbereiding, het sluiten, het beheer en de uitvoering van verzekeringscontracten.

Een verzekeringsagent kan een zelfstandig agent zijn of hij kan door een arbeidsovereenkomst verbonden zijn. Dit laatste is het geval wanneer hij werkt in een verhouding van ondergeschied aan de verzekeringsmaatschappij.

Om vast te stellen of tussen Celen en de N.V. Uranus en Helvetia-Brand een band van ondergeschied bestaat dienen onderzocht te worden:

- 1° de bepalingen van zijn agentencontract,
- 2° de concrete arbeidsbetrekkingen tussen partijen.

### I. Contractuele bepalingen.

De lopende agentencontracten voor beide maatschappijen identiek en door dezelfde directeur ondertekend — dateren van 18 augustus 1954.

In strijd met wat gedaagde in hoger beroep aanvoert, behelst het contract met Helvetia niet de bepaling dat de agent « de hoedanigheid van niet bezoldigd agent bezit met volkomen vrijheid zijn prospectie te regelen naar zijn eigen goeddunken. »

Volgende bepalingen van de agentencontracten zijn terzake relevant :

1. Verplichting zich naar de onderrichtingen van de maatschappij te gedragen (art. 1),
2. exclusiviteitsbeding, d.i. verbod om voor andere maatschappijen te prospecteren (art. 1),
3. briefwisselingskosten en verplaatsingskosten bij het vaststellen van schade ten laste van de maatschappij (art. 3),
4. opzeggingstermijn van een maand te betekenen bij aangetekend schrijven (art. 5),
5. de portefeuille is eigendom van de maatschappij (art. 6),
6. verplichting om bij het einde van de overeenkomst alle papieren, al het materiaal, inclusief de door de agent opgemaakte stukken, te overhandigen aan de maatschappij (art. 6).

### II. Geleverde prestaties.

Met betrekking tot de prestaties die door Celen in uitvoering van zijn overeenkomst geleverd worden blijkt belanghebbende niet aan diensturen gebonden te zijn, zodat hij ten aanzien van het tijdsgebruik zijn arbeid vrij kan organiseren.

Een belangrijk gedeelte van de taak van Celen bestaat in het beheren van de door hem aangebrachte verzekeringscontracten en in het bemiddelen en afwickelen van desbetreffende schadegevallen.

Uit de door Celen overgelegde stukken blijkt bovendien dat hem regelmatig ook het beheer wordt toevertrouwd van verzekeringscontracten die niet door zijn bemiddeling tot stand kwamen. Hiervoor ontvangt hij eveneens commissie-loon (brieven dd. 10-10-1962, 12-2-1965, 17-3-1967 en 14-4-1970).

### III. Ondergeschiktheid.

Het exclusiviteitsbeding gekoppeld aan het eigendomsrecht van de maatschappijen ten aanzien van de verzekeringsportefeuille, maakt dat de overeenkomst welke tussen partijen bestaat louter de arbeidskracht van Celen tot voorwerp heeft.

Uit de bedoelde contractuele bepalingen alsmede uit de door eiser in hoger beroep overgelegde stukken, volgt eveneens dat de wijze waarop Celen de door hem aangebrachte productie zowel als de hem supplementair toevertrouwde portefeuille moet beheren, dwingend wordt opgelegd en voorgeschreven door de maatschappij en dat hij desbetreffend onder haar toezicht staat (brieven dd. 23-1-1961, 21-1-1963, 12-2-1965, 3-3-1965, 18-3-1965, 8-11-1965, 1-12-1965, 2-8-1966 en 8-3-1967 ; betreffende organisatie en inspectie : brieven dd. 13-7-1961, 26-3-1964 en 21-7-1968).

Voormelde gegevens, nog versterkt door de kostenclausule en de verplichting tot overhandiging van alle, ook de eigen, stukken bij einde van het contract (art. 3 en 6), tonen aan dat Celen hoofdzakelijk werkt in een verhouding van ondergeschiktheid aan de verzekeringsmaatschappij en dat deze laatste over die arbeid gezag, leiding en toezicht uitoefent.

Dat de overeengekomen beloning louter uit commissie-loon bestaat, dat belanghebbende niet onderworpen werd aan de sociale zekerheid voor werknemers, of dat een opzeggingstermijn werd bedongen die strijdig is met de gecoördineerde wetten op het bediendencontract, blijft zonder effect op het juridisch bestaan van de arbeids-overeenkomst. En hetzeelde geldt uiteraard ook voor de eenzijdige verklaringen van de betrokken maatschappijen.

Gesteld tegenover de andere bestanddelen van de overeenkomst en haar concrete uitvoering, zijn noch de vrijheid waarmede Celen qua tijdsgebruik zijn arbeid kan organiseren, noch het feit dat de prospectie van nieuwe verzekeringnemers van zijn initiatief afhangt, relatief belangrijk genoeg om de fundamentele verhouding van ondergeschiktheid welke tussen partijen bestaat teniet te doen.

De bestaande agentencontracten met N.V. Uranus en Helvetia vormen een arbeidsovereenkomst en Celen is deswege niet bijdrageplichtig voor het sociaal statuut der zelfstandigen.

*Om deze redenen,*

*Het Hof,*

Rechtsprekende op tegenspraak ;

Alle andere, strijdige of meer omvattende conclusies als ongegrond of niet dienend verwerpende ;

Verklaart het hoger beroep van Celen Gaston ontvanke-lijk en gegrond ;

Doet het bestreden vonnis van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen dd. 26 april 1971 teniet ;

Opnieuw wijzende :

Verklaart de oorspronkelijke vordering ongegrond.

NOOT. — Met betrekking tot de rechtstoestand van de verzekeringsagenten zie ook : M.G. Trachte, *De Verzekeringsbemiddelaars*, R.W. 1971-1972, 1273-1304.

## HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 23 november 1972.

Voorzitter : M. Liard.

Raadsheren : MM. Grenez en Boon.

Advocaten : Mrs. H. Schiltz en A. Lepaige.

**Lening op intrest. — Art. 1907 B.W. — Draagwijde van de term annuïteiten in al. 2 van artikel 1907.**

*Voor leningen op intrest die niet vallen onder het speciale regime van de wet van 5 maart 1965, op de persoonlijke leningen op afbetaling, is de term « annuïteiten » voor de toepassing van art. 1907, al. 2, toepasselijk op maandelijks terugbetalingen.*

Vanoppen t./ N.V. Algemeen Welzijn.

Gezien in eensluidend afschrift het vonnis der rechtbank van koophandel te Antwerpen, de dato 22 september 1967, tegen hetwelk op 25 oktober 1967 een naar termijn en vorm regelmatig beroep werd ingesteld ;

Aangezien de oorspronkelijke vordering van appellant, gericht tegen geïntimeerde in haar hoedanigheid van gesubrogeerde kredietverzekeraar van de Hypotheek- en Financieringsmaatschappij «Hypo-Fina», er toe strekte te horen zeggen voor recht dat zijn verplichtingen, voortspuitende uit het kontrakt van lening van 9 november 1963 voor hetwelk hij als solidaire borg tot uitvoering werd aangesproken, beperkt moesten worden tot de betaling van de

hoofdsom van 35.000 fr., vermeerderd met de wettelijke rente van 4,5% op afnemend saldo, met verbod voor meer dan deze bedragen gebruik te maken van de door hem ondertekende loonafstand en behoud van het voordeel der voorziene termijnbetalingen, welke vordering gesteund werd op het motief, dat de leningsovereenkomst de rentevoet niet vaststelde door een afzonderlijke bepaling van de akte zodat, bij toepassing van artikel 1907 van het burgerlijk wetboek, slechts de wettelijke interest verschuldigd was;

Aangezien, waar er in uitvoering van de borgstelling alleszins sommen verschuldigd waren, een akkoord over het principe van het loonbeslag en de bespreking van de uitvoeringsmodaliteiten ervan niet als een ondubbelzinnige verzaking aan het recht tot inroeping van artikel 1907 van het burgerlijk wetboek kunnen aangezien worden, wat de eerste rechter ten onrechte had afgeleid uit de brief van 15 juni 1964 van geïntimeerde en uit deze van 17 september 1964 van de voor appellant tussenkomende werkgever, wiens bevoegdheid om een dergelijke verzaking in naam van zijn werknemer te doen, niet eens wordt aangetoond;

Aangezien de bedoelde lening, waar voor de terugbetaling van het kapitaal van 35.000 fr., verhoogd met 10.720 fr. voor de lasten, 36 maandaflossingen van 1.270 fr. voorzien waren, viel onder de door artikel 1907, tweede lid, van het burgerlijk wetboek bedoelde overeenkomsten van geldlening terugbetaalbaar door middel van annuïteiten, en appellant, die ingevolge artikels 2021 en 1208 van het burgerlijk wetboek gerechtigd was alle excepties in te roepen, die uit de aard der verbintenis voortvloeien, derhalve terecht aanspraak maakte op de herleiding, gestipuleerd in het vierde lid van artikel 1907, dat in tegenstelling met de bewering van geïntimeerde, niet enkel voor de hypothecaire leningen geldt;

*Om deze redenen,*

*Het Hof,*

Rechtdoende op tegenspraak,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Alle andere, meer omvattende, of strijdige besluiten verwerpend,

Ontvangt het beroep;

Doet het bestreden vonnis teniet, en opnieuw wijzende:

Zegt voor recht dat de verplichtingen voor appellant voortspruitend uit het kontrakt van lening van 9 november 1963 beperkt blijven tot de betaling van 35.000 frank met de wettelijke rente aan 4,5% op afnemend saldo, met uitsluiting van ieder ander bedrag;

Verleent akte aan appellant van zijn voorbehoud terugbetaling te vorderen van alle sommen, die geïntimeerde door gebruik te maken van de in voormeld kontrakt begrepen loonafstand zou ontvangen hebben en die het verschuldigde bedrag overtreffen, rekening houdend met de betalingen verricht door de hoofdschuldenaar;

Verwijst geïntimeerde in de kosten van beide instanties tot op heden, aan haar zijde, begroot tot de som van 4.105 fr. en aan de zijde van appellant tot de som van 8.873 fr. (hierin begrepen 2.200 fr. toegekende rechtsplegingsvergoeding).

NOOT. — Bovenstaand arrest schijnt de eerste gerechtelijke uitspraak te zijn van een Hof van beroep, over de interpretatie van art. 1907, 2° al., van het burgerlijk wetboek.

Het Hof bevestigt hier op summere wijze de stelling reeds in de rechtsleer verdedigd en door lagere rechtbanken toegepast nl. dat de term « annuïteiten » in art. 1907 van het Burgerlijk Wetboek, niet letterlijk mag geïnterpreteerd worden maar overeenkomstig de financiële techniek moet beschouwd worden als slaande op ieder systeem van periodieke afbetalingen, volgens een vast ritme.

Dit ritme kan jaarlijks zijn, zesmaandelijks, driemaandelijks, maandelijke, enz. (cfr. L. Maingie en R. Feytaerts: Commentaire de l'arrêté Royale 225 — introduction mathématique, pag. 7.)

Voor de rechtsleer, raadplege men: Revue Critique de Jurisprudence Belge 1960, pag. 45 en volgende.

Voor de rechtspraak raadplege men het uitvoerig gemotiveerde vonnis Vrederecht Borgerhout, 21-8-1970 met noot, R.W. 1970-1971, kol. 1153.

H. Schiltz.

## HOF VAN BEROEP TE GENT

3e Kamer. — 25 maart 1971.

Voorzitter: M. W. van Mallegheem (verslaggever).

Raadsheren: MM. G. Verhegge en A. Dujardin.

Eerste advocaat-generaal: M. C. J. Vanhoudt.

Advocaten: Mrs. Sandra loco A. de Gryse en P. Gillon.

### Verkeer. — Voetganger die de rijbaan volgt. — Uitwijking om een plas te vermijden. — Onvoorzienbare hindernis.

*Voor een autobestuurder is een voetgangster die rechts de rijbaan volgt, geen onvoorzienbare hindernis, zelfs indien zij op een korte afstand vóór de plaats van de aanrijding de uiterste rechterkant van de 7 m. brede rijbaan heeft verlaten en ietwat naar het midden van de baan is uitgeweken om een grote en lange plas te vermijden, wanneer blijkt dat de bestuurder de aanwezigheid van voetgangers op de rijbaan moest verwachten, daar hij de staat van onbegaanbaarheid van de gelijkgrondse bermen had moeten bemerken, en dat hij ook de plas kon en moest bemerken.*

*Aangezien het ongeval buiten de bebouwde kom is gebeurd, had de voetgangster links moeten gaan ten opzichte van haar richting. Daar zij zulks niet heeft gedaan, moet zij een deel van de aansprakelijkheid dragen, nu het ongeval mede door haar fout werd veroorzaakt.*

Desmedt t./ Tavernier.

Overwegende dat de beklaagde en het Openbaar Ministerie tijdig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep hebben ingesteld.

### Op strafrechtelijk gebied:

Overwegende dat de voetgangster, Capelle Magdalena, die in dezelfde richting ging als beklaagde en door diens personenwagen langs achter aangereden werd, voor beklaagde geen onvoorzienbare hindernis was, zelfs indien zij op korte afstand vóór de plaats van de aanrijding de uiterste rechterkant van de 7 m. brede rijbaan heeft verlaten en ietwat naar het midden van de baan was uitgeweken om een grote en lange waterplas te ontwijken, gelegen op de rijbaan, rechts in de richting Roeselare centrum, die niet steeds even breed was maar waarvan de breedte ter hoogte van de plaats van de aanrijding 1 m. 30 bedroeg;

Overwegende dat beklaagde zich inderdaad aan de aanwezigheid van voetgangers op de rijbaan rond 8 u. 's morgens moest verwachten daar hij had moeten bemerken dat de gelijkgrondse bermen onbegaanbaar waren (door regen en dool waren ze een ware modderpoel geworden zegt de verbalisant - zie st. 1); dat hij ook de hierboven reeds beschreven waterplas kon en moest bemerken;

Overwegende dat er goede openbare verlichting was; dat de beklaagde zijn snelheid diende te regelen naar zijn

gezichtsveld en zoals vereist was wegens de staat van de weg; dat hij verklaarde de voetgangster slechts op een zeer korte afstand (een viertal meters) te hebben bemerkt; dat de voetgangster nochtans, ook vóór ze naar het midden der rijbaan is afgeweken, op de rijbaan (uiterst rechts) ging en door beklagde van op grotere afstand had moeten bemerkt geweest zijn;

Overwegende dat de telastlegging aldus alhier bewezen is gebleven, zoals vóór de eerste rechter; dat de door deze uitgesproken straf gepast voorkomt;

*Op civielrechtelijk gebied:*

Overwegende dat het ongeval gebeurd is buiten de bebouwde kommen; dat het slachtoffer derhalve links had moeten gaan ten opzichte van haar richting (art. 48-2/4° A.V.R.); dat waar zij zulks niet heeft gedaan, zij een deel van de aansprakelijkheid voor de schadelijke gevolgen van het ongeval moet dragen, daar er een oorzakelijk verband bestaat tussen de hierboven aangestipte fout van het slachtoffer en de aanrijding, die veroorzaakt werd door de samenloop van de fouten begaan door de beklagde en door het slachtoffer; dat deze fouten elkaar niet uitsluiten;

Overwegende dat het billijk voorkomt 2/3 van de aansprakelijkheid ten laste te leggen van de beklagde en 1/3 ten laste van het slachtoffer;

(.....)

## RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e Kamer. — 25 april 1972.

Voorzitter: M. Matthys.

Rechters: MM. De Cannière en Piqué.

Advocaten: Mrs. L. de Schrijver loco M. Storme en A. de Groote.

**Cheque. — Op een kantoor van een bank getrokken, maar op een ander kantoor binnen de aanbestedingstermijn aangeboden cheque. — Uitkering. — Verzet van de trekker. — Overdracht van de cheque ter incasso door middel van een endossement of effectieve betaling tegen kwijting?**

*A, houder van een rekening bij een bankkantoor te E, trok een cheque op dit kantoor ten gunste van B, die het bedrag dezelfde dag in een ander kantoor van de bank te S ontving. Drie maanden later verzette A zich tegen de betaling. Thans vordert de bank terugbetaling van B.*

*De bank stelt dat B op haar kantoor te S alleen maar een krediet kreeg en de cheque aan dat kantoor endosseerde, zodat B als chequeschuldenaar voor de betaling van de cheque instaat (art. 18 Chequewet) daar de rekening van de trekker niet kon gedebiteerd worden ten gevolge van zijn verzet, minstens dat B zich onrechtmatig verrijkt heeft (art. 48 bis).*

*Om dit te onderzoeken moet nagegaan worden of B, zoals de bank beweert, de cheque door middel van een endossement ter incasso, gepaard gaande met een voorschot vanwege het kantoor S, aan de bank in eigendom heeft overgedragen dan wel of er een effectieve betaling tegen kwijting werd verricht. Een cheque die op een kantoor getrokken is, kan op een ander kantoor ter betaling aangeboden worden, maar dit laatste kantoor wordt slechts als houder en niet als betrokkene beschouwd, wanneer het wegens de onmogelijkheid om de handtekening van de trekker te onderzoeken en wegens de onwetendheid betreffende het door trekker beschikbaar gestelde fonds, de cheque niet wil betalen en hem enkel ter inning opnemen.*

*In dit laatste geval volstaat de handtekening van de ingever op de rugzijde van de cheque als blanco endossement ten deze ter incasso. Uit de elementen van de zaak (zie nader het vonnis) blijkt echter dat er in het onderhavige geval een effectieve betaling werd verricht.*

N.V. Kredietbank t./ Strydonck.

Partijen hebben in de Nederlandse taal, overeenkomstig de artikelen 2 en 30 tot 42 der wet van 15.6.1935 op het taalgebruik in gerechtszaken, hun middelen en besluiten voorgedragen op de openbare terechtzitting van dinsdag 2 november 1971;

Naar aanleiding van een verzet door de heer Jobb Hobbel tegen de uitbetaling van een door hem te Eeklo op 12.10.1970 in het voordeel van verweerder getrokken bankcheque aan order van 27.000 fr. omdat, aldus eiseres, deze laatste als aannemer de herstelwerken aan het eigendom van de heer Hobbel waarvoor hij door middel van voormelde cheque betaald werd, nog niet zou hebben aangevat, vordert eiseres de terugbetaling van het hierboven vermeld bedrag dat door haar bijkantoor te Sijsele aan verweerder werd uitgekeerd;

Overwegende dat geen bewijs noch aanbod van bewijs voorligt dat de trekker tegen de uitbetaling van de door hem uitgeschreven en op 12.10.1970 gedateerde cheque tijdig verzet aantekende dat enkel gevolg kan hebben na het einde van de aanbestedingstermijn welke in onderhavig geval acht dagen bedraagt nu de cheque in België werd uitgegeven (artt. 29, al. 1 en 32 van de eenvormige wet op de Cheque);

Dat integendeel, het gebrek aan herroeping blijkt uit de vaststelling dat eiseres als betrokkene nog vóór het verstrijken van de aanbestedingstermijn de cheque aan verweerder betaald heeft;

Dat trouwens, zelfs indien de trekker gedurende de aanbestedingstermijn richtlijnen zou hebben gegeven om de cheque te herroepen, deze onderrichtingen na het verstrijken van de aanbestedingstermijn geen uitwerking meer konden hebben vermits verweerder als houder en begunstigde van de cheque gedurende de aanbestedingstermijn dit effect heeft aangeboden wat niet betwist wordt;

Dat inderdaad, de cheque een handelspapier is waarblij diegene die hem uitgeeft de onvoorwaardelijke betaling binnen de gestelde aanbestedingstermijn aan de houder te goeder trouw van een bepaalde som door een bankier waarborgt, zodat de trekker niet het recht heeft gedurende voormelde termijn de provisie onbeschikbaar te maken of te blokkeren (*Van Ryn - Princ. de Dr. Comm. - B IV, nr. 3005 en 3006; Kph. Brussel, 5.10.1964 - R.W. 1965-1966, blz. 1653; Burg. Rb. Mechelen, 18.12.1969 - R.W. 1969/1970, kol. 1888*);

Overwegende dat de cheque door de trekker geprotesteerd werd op 14.1.1971 hetzij na het einde van de aanbestedingstermijn en na de betaling van de tijdig aangeboden cheque;

Dat derhalve, deze bij protestakte vastgestelde weigering van betaling laattijdig was;

Overwegende dat eiseres tot staving van haar vordering stelt dat nu de uitbetaling van de cheque niet verricht werd door haar filiaal waar de trekker zijn rekening aanhield maar door haar kantoor te Sijsele, verweerder slechts een krediet bekomen had, met name een kasvoorschot, mitsdien, op grond van art. 15, lid 5 van de eenvormige wet op de Cheque, verweerder deze cheque slechts kon geëndosseerd hebben ten voordele van voormeld kantoor met de gewone gevolgen aan deze overdracht verbonden en derhalve als chequeschuldenaar in zijn hoedanigheid van endossant op grond van art. 18 van de Chequewet voor de betaling dient in te staan daar

de rekening van de trekker niet kon gedebiteerd worden ingevolge diens weigering tot betaling, minstens verweerder als endossant tot de terugbetaling gehouden is op grond van art. 48 bis van zelfde wet daar hij in voormelde hoedanigheid zich onrechtmatig zou hebben verrijkt niet-tegenstaande het wegens laattijdig protest verworven verval van haar recht van regres;

Overwegende dat van de cheque geen *werkelijke* discontoverrichting plaats greep met name dat bij het ingeven van de cheque het bedrag ervan op de rekening-courant gecrediteerd werd;

Dat inderdaad, verweerder als ingever van de cheque niet in rekening-courantverkeer was met eiseres;

Overwegende dat daargelaten de gecontroleerde kwalificatie van rechtstreeks krediet of van discontering aan de verrichting waarbij tegen de inlevering van een effect enkel met de opdracht de inning ervan te verzekeren, de bank een voorschot aan de remittent toekent en hierdoor als eigenares van het effect de bank een voorwaardelijke schuldvordering bezit tegen de remittent, schuldenaar van het voorschot onder de ontbindende voorwaarde van niet betaling op de vervaldag door de hoofdschuldenaar, in onderhavig geval de trekker van de cheque, (*J. Liebaert - Voorschotten in rekening - courant op grond van ingeleverde cheques* - Rev. de la Banque 1968 en in het bijzonder 1970, respect. blz. 67 en 320; *Hamel, Lagarde & Jouffret - Droit Commercial* - B II, nr. 1797 die deze operatie als een discontoverrichting beschouwen; *Rb. Hasselt, 7.6.1967* - R.W. 1968/1969; *Cass. 20.2.1970* - Pas. 1970, I, 546, beslissingen die omtrent de juiste kwalificatie van deze verrichting geen standpunt innemen), hoofdzakelijk en vooraf dient te worden nagegaan of verweerder het effect in eigendom aan de bank heeft overgedragen, ten deze, volgens eiseres, door een endossement ter incasso gepaard gaande met een voorschot vanwege haar kantoor te Sijsele, zoniet bij het inleveren van de cheque kwijting gegeven werd, kortom een effectieve betaling van cheque plaatsgreep;

Overwegende dat, zoals blijkt uit de eindbepaling van art. 15 van de Chequewet, een cheque getrokken op een filiaal van een bank in een ander kantoor van dezelfde bank, ter betaling kan aangeboden worden;

Dat naar luid van zelfde wetsbepaling, laatstvermeld kantoor slechts als houder van de cheque en niet als betrokkene zal beschouwd worden wanneer dit kantoor wegens de onmogelijkheid de handtekening van de trekker te onderzoeken en bovendien wegens de onwetendheid van een door de trekker beschikbaar gesteld werkelijk fonds, de cheque niet wil betalen maar dit effect ter inning wil opnemen (*S. Fredericq - Hdb. v. Belg. Handelsrecht* - B II, nr. 1143, kleine tekst);

Dat in voorkomend geval de enkele handtekening van de ingever gesteld op de rugzijde van de cheque volstaat als blanco endossement, ten deze ter incasso (art. 16 van de Chequewet);

Overwegende dat de cheque op de voorzijde de genaamtekende vermelding draagt « Handtekening nagezien » en deze vermelding slaat op de handtekening van de trekker; dat, steeds op de voorzijde van het effect, de vermelding voorkomt « Betaald Kredietbank N.V. Sijsele »;

Dat op de rugzijde van de cheque de enkele handtekening van verweerder voorkomt met links van deze handtekening de vermelding « Handtekening nagezien », genaamtekend door dezelfde persoon die het nazicht van de handtekening van de trekker heeft gecertificeerd;

Dat voorts, wat trouwens niet betwist wordt, op 12.10.1970, datum van uitgifte van de cheque waarop de aanbestedings-termijn begint te lopen (art. 23, lid 5 van de cheque) betaling verricht werd;

Overwegende dat op grond van evenvermelde vaststellingen er verworven is dat het kantoor van eiseres te

Sysele de handtekening van de trekker heeft kunnen nagaan of doen nagaan vermits het dezelfde bankbediende is die de handtekening van verweerder, die te Sijsele betaald werd, naging;

Overwegende dat het tevens vaststaat dat de vermelding « Betaald Kredietbank te Sijsele » als een kwijting geldt en deze vermelding niet ontzenuwd wordt door de vaststelling dat boven de handtekening van verweerder op de rugzijde geen vermelding van kwijting voorkomt nu ongeacht de plaats waarop zij is aangebracht, deze vermelding van kwijting in elk geval op het effect voorkomt, hetzij de titel van de rechtmatige houder, d.i. verweerder;

Dat de handtekening van verweerder niet als endossement maar als kwijting heeft gediend, en mitsdien, zoals overigens algemeen gebruikelijk, het kantoor van eiseres als betrokkene toepassing deed van de door art. 34, lid 2 van de Chequewet bepaalde faculteit van verweerder, rechtmatige houder van de cheque die hem deze cheque uitlevert, kwijting te vorderen;

Dat tenslotte, zelfde vermelding van kwijting bewijst dat verre van de cheque in « na inning » op te nemen en het bericht af te wachten van de filiaal waar de trekker zijn rekening had, het kantoor van eiseres te Sijsele op 12.10.1970 terstond het bedrag van de cheque aan verweerder heeft uitbetaald, hetzij omdat na het onmiddellijk en gebruikelijk nazicht van provisie, het door de filiaal te Eeklo toegelaten werd de betaling te verrichten hetzij omdat het nagelaten heeft deze gebruikelijke voorzorgsmaatregel te nemen;

Overwegende derhalve, dat de vordering zonder grond is;

*Op die gronden,*

*De rechtbank,*

Beslist op tegenspraak,  
Verwerpt alle meeromvattende en tegenstrijdige besluiten,

Verklaart de vordering ontvankelijk;

Wijst ze af als ongegrond;

Verwijst eiseres in de gedingskosten.

## BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

4e Kamer. — 24 februari 1972.

Voorzitter: M. J. Gepts.

Rechters: MM. J. Van Nuffel en H. Craeybeckx.

Advocaten: Mrs. E. Lauwers en E. Boudewijns  
loco L. van Hunbeeck.

**Verzekeringen. — Motorrijtuigenverzekering. — Verzwijging van gebrek en van vroegere ongevallen. — Vordering van de verzekeraar op grond van art. 25, 1°, Modelpolis. — Verjaring.**

*Wanneer de verzekeringsnemer bij het sluiten van een motorrijtuigenverzekering verklaard heeft dat hij nooit ongevallen veroorzaakt heeft, dat hij geen gebreken heeft en dat een vroegere polis niet door de verzekeraar werd opgezegd, terwijl hij in werkelijkheid een kunstbeen had en een vroegere polis wegens een zwaar ongeval was opgezegd, moeten de aard en de belangrijkheid van die verzwijgingen doen aannemen dat de verzekeraar, indien hij de werkelijkheid gekend had, de verzekering niet, althans niet op dezelfde voorwaarden, zou hebben afgesloten.*

*Krachtens art. 25, 1° van de polis heeft de verzekeraar en recht van verhaal op de verzekeringnemer voor de vergoedingen die hij aan een schadelijder ten gevolge van een ongeval heeft moeten uitkeren. De verjaringstermijn van zijn vordering neemt slechts een aanvang op de datum van de uitbetaling van de vergoedingen aan de schadelijder.*

N.V. De Vrede t./ Diephorst.

Overwegende dat de vordering ertoe strekt de terugbetaling te bekomen van verweerder van een bedrag van 69.813 fr., dat eiseres in haar hoedanigheid van verzekeraar van de burgerlijke aansprakelijkheid van verweerder moest uitkeren aan de slachtoffers van een verkeersongeval, dat plaatsvond op 3 oktober 1966 en waarvoor verweerder aansprakelijk was;

Overwegende dat eiseres betoogt dat verweerder bij het afsluiten van de verzekeringsovereenkomst zich plichtig maakte aan verzwijging, waardoor zij bij de beoordeling van het te dekken risico misleid werd zodat zij bij toepassing van artikel 25, 1 van de polis gerechtigd is de terugbetaling te bekomen van de uitgekeerde vergoedingen;

dat verweerder bij het aangaan van de polis verklaarde nooit ongevallen te hebben veroorzaakt, noch gebreken te vertonen, geen maatschappij zijn contract had opgezegd en dat hij de laatste drie jaar niet was verzekerd geweest, terwijl in werkelijkheid verweerder met een kunstbeen reed, hij voor het afsluiten van de polis met eiseres verzekerd was geweest bij een andere maatschappij, die de polis in 1964 had opgezegd wegens een zwaar ongeval;

dat eiseres beweert dat, indien zij deze omstandigheden zou gekend hebben, zij geen polis zou afgesloten hebben en alleszins niet aan dezelfde voorwaarden;

#### 1. Verjaring.

Overwegende dat verweerder opwerpt dat de vordering verjaard zou zijn omdat zij slechts ingesteld werd op 3 december 1969, meer dan drie jaar na de datum van het ongeval, dat plaatsgreep op 3 oktober 1966;

Overwegende dat de verjaringstermijn van drie jaar echter slechts een aanvang neemt op de datum van de uitbetaling van de vergoedingen aan de slachtoffers van het ongeval en niet op de datum van het ongeval, vermits slechts op de eerste datum het recht van terugvordering tot stand komt (Cass. 20.11.1970, R.W. nr. 33 v. 25.4.1971, col. 1555 met noot);

#### 2. Ten gronde

Overwegende dat verweerder beweert dat hij de behartiging van zijn belangen op verzekeringsgebied had toevertrouwd aan een makelaar, die zijn volledig vertrouwen genoot; dat deze makelaar hem een blanco verzekeringsvoorstel liet ondertekenen en achteraf het voorstel verkeerd invulde alhoewel hij de werkelijke toestand van verweerder kende; dat verweerder echter zijn beweringen niet bewijst; dat in de voorgelegde briefwisseling geen spoor te vinden is van de aangehaalde feiten; dat verweerder, indien hij werkelijk misleid werd, zoals hij beweert, bij het indienen van het voorstel een verhaal had kunnen instellen tegen deze makelaar;

Overwegende verder dat de aard en de belangrijkheid van de verzwijgingen moeten doen aannemen dat eiseres inderdaad, zoals zij beweert, de overeenkomst niet zou afgesloten hebben alleszins niet in de bekende voorwaarden, moest zij de werkelijkheid gekend hebben;

Overwegende dat verweerder tenslotte aanvoert dat er geen het minste oorzakelijk verband zou bestaan tussen de verzwegen feiten en het ongeval;

dat deze bewering echter evenmin bewezen wordt en ze ter zake zonder belang is;

dat de enkele verzwijging in de beschreven omstandigheden aan eiseres het recht verleende de terugbetaling te vorderen van de uitgekeerde vergoedingen;

Overwegende dat eiseres er zich niet tegen verzet dat aan verweerder uitstel van betaling zou toegestaan worden in de mate zoals hierna bepaald is;

*Om deze redenen,*

*De Rechtbank,*

Rechtdoende op tegenspraak;

Na erover beraadslaagd te hebben;

Alle andere en strijdige conclusies verwerpend;

Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond;

(...)

### BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

Tijdelijke kamer. — 27 mei 1970.

Voorzitter : M. F. Vanheule.

Openbaar ministerie : M. J. Demeyer.

Advocaten : Mrs. R. Stallaert en L. van Hoyweghen.

**Boetebeding. — Bij een verbintenis om iets niet te doen gedurende een bepaalde tijd. — Geen in-morastelling vereist. — Zware boete zonder bedoeling van uitbuiting. — Verschuldigd. — Ondeelbare verbintenis. — Art. 1331 B.W. — Niet toepasselijk.**

*Bij de verkoop van een woonhuis door een huysvestingsmaatschappij werd bedongen dat de koper het gedurende tien jaar niet mocht vervreemden of verhuren zonder machtiging van de verkoopster en goedkeuring van de Nationale Maatschappij voor de Huysvesting; voor het geval van inbreuk werd een boete van de helft van de prijs als schadevergoeding bedongen.*

*Opdat uit hoofde van de enkele overtreding van deze verbintenis om iets niet te doen schadevergoeding verschuldigd zij, is geen in-morastelling vereist.*

*Als niet bewezen is dat de schuldeiser de bedoeling had de schuldenaar uit te buiten of te bedriegen, moet het boetebeding geëerbiedigd worden.*

*Een verbintenis om iets niet te doen is ondeelbaar en kan niet gedeeltelijk uitgevoerd worden, ook al werd het verbod gedurende een bepaalde tijd in acht genomen.*

*Zelfs als men aanvaardt dat een gedeeltelijke uitvoering in de tijd mogelijk is, dan nog dient ten deze van art. 1331 B.W. geen toepassing te worden gemaakt, daar de schade, die de schuldeiser door de schending van het verbod ondergaat, erin bestaat dat de kopers misbruik maken van de financiële tegemoetkomingen die hun verstrekt worden, en derhalve tot stand komt zodra de verbodsbepaling wordt overtreden, ongeacht het ogenblik waarop dat geschiedt.*

Coöp. Ver. Volkswelzijn t./ Van de Voorde.

Overwegende dat de vordering strekt tot veroordeling van verweerders om aan aanlegster op grond van een boetebeding, dat het niet eerbiedigen van het verbod het van aanlegster aangekochte huis te verhuren sanctionneert, een bedrag van 112.450 fr. te betalen met de gerechtelijke rente en de kosten van het geding;

Overwegende dat bij akte verleden door notaris Bruyninx te Dendermonde, verweerders van aanlegster een woonhuis kochten, gelegen te Sint-Gillis-Dendermonde aan het Hyp. Vandemeulebroeckplein, 14, voor de prijs van 224.900 fr.; dat onder artikel 5 gestipuleerd werd

dat gedurende een termijn van tien jaar, aanvangend op de datum van de akte, het de kopers verboden is het verkochte goed te vervreemden of geheel of gedeeltelijk te verhuren zonder schriftelijke machtiging vanwege de maatschappij-verkoopster, door de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting goedgekeurd; dat onder artikel 6 bepaald werd dat in geval van inbreuk op het verbod, de kopers zich ertoe verbinden als schadevergoeding aan de verkopende maatschappij een som te betalen gelijk aan de helft van de hoofdsom;

Overwegende dat verweerders toegeven dat zij vóór het verstrijken van de termijn van tien jaar het huis verhuurd hebben, maar wedervoren dat zij niet in mora gesteld werden zodat aanlegster naar luid van artikel 1230 B.W. niet gerechtigd is de boete te eisen; dat daarenboven zij voorhouden dat aanlegster, ofschoon zij van de verhuring op de hoogte was, hiertegen nooit heeft geprotesteerd, en, wat meer is, bij monde van haar voorzitter zich hiermede heeft akkoord verklaard; dat, ten slotte, zij beweren volledig te goeder trouw gehandeld te hebben en zich ten deze op artikel 1134 B.W. beroepen om van eiseres ook de uitvoering te goeder trouw van het kontract te vorderen;

Overwegende dat, in ondergeschikte orde, verweerders de toepassing van het boetebeding aanvechten omdat deze totaal buiten verhouding is met de door aanlegster geleden schade en, mocht zulks niet aanvaard worden, zij de rechtbank aanzoecken gebruik te maken van de faculteit haar gegeven door artikel 1231 B.W. om in geval van gedeeltelijke uitvoering van de verbintenis de straf te verminderen;

Overwegende dat het straf- of boetebeding tot doel heeft elke betwisting omtrent de schadeloosstelling, die in geval van niet vervulling van de verbintenis aan de schuldeiser verschuldigd is, te voorkomen en meteen dient tot zekerheid voor het nakomen der verbintenis waarbij het gevoegd is, daar de schuldenaar bij voorbaat weet welke penaliteit, die doorgaans zeer hoog gesteld is, hij bij gemis aan voldoening zal moeten betalen en onder de druk van deze bedreiging aangespoord wordt zijn verplichtingen niet te verwaarlozen; (Kluyskens, De Verbintenissen, nr. 155; Baudry-Lacantinerie, Obligations, II, nr. 1344 e.v.; Tijdschrift voor Privaatrecht, 1969, blz. 51; Larombière, Des Obligations, T II, blz. 129, nr. 5);

Overwegende dat krachtens artikel 1145 B.W. de schuldenaar, die de door hem aangegane verbintenis zich van bepaalde daden te onthouden niet eerbiedigt, uit hoofde van de enkele overtreding schadevergoeding verschuldigd is en, derhalve, niet in mora hoeft gesteld te worden (Rep. Prat. Dalloz, v° Obligations, nr. 484; Aubry & Ray T. IV, blz. 174, noot 6/ter; De Page T. II, nr. 441 en T. III, nr. 75);

Overwegende dat uit geen enkel stuk van de overgelegde bundels blijkt dat de voorzitter met de aangevochten verhuring zou akkoord geweest zijn; dat, zelfs al was dat zo, deze toestemming niet volstond vermits niet alleen de verkopende maatschappij maar ook de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting deze instemming moest goedkeuren, wat ter zake niet is geschied;

Overwegende dat verweerders moeilijk kunnen loochenen dat zij op de hoogte waren van de inhoud en de betekenis van de artikels van het verkoopkontract; dat zij vrijwillig hun verbintenis niet zijn nagekomen om redenen van familiale aard die, ofschoon ze te begrijpen zijn, echter niet met overmacht kunnen gelijkgesteld worden en dus geen aanleiding kunnen geven tot het niet toepassen van het boetebeding;

Overwegende dat aanlegster gerechtigd is de vrijelijk door verweerders aangegane verplichtingen te doen eerbiedigen en door aldus te handelen niet tegen de geest van artikel 1134 B.W. ingaat;

Overwegende dat ten aanzien van een boetebeding niet moet onderzocht worden of de schuldeiser al dan niet een schade heeft geleden en of, in voorkomend geval, het gestipuleerde bedrag in verhouding staat met het geleden verlies; dat zolang het niet bewezen is dat de schuldeiser de bedoeling gehad heeft op ene of andere manier de schuldenaar uit te buiten en te bedriegen, elk strafbeding, hoe zwaar het ook moge wezen, moet geëerbiedigd worden, daar alle overeenkomsten die wettig zijn aangegaan, de partijen tot wet strekken;

Overwegende dat artikel 1131 B.W. de rechter toelaat de boete te verminderen, wanneer de hoofdverbintenis gedeeltelijk uitgevoerd wordt;

Overwegende dat dit artikel moet gekombineerd worden, enerzijds met het artikel 1244 B.W. dat bepaalt dat de schuldenaar de schuldeiser niet kan verplichten betaling te ontvangen van een gedeelte van de schuld, al is die schuld ook deelbaar, anderzijds met het artikel 1229 laatste alinea B.W., dat stipuleert dat de schuldeiser niet tegelijk het nakomen van de hoofdverbintenis en de straf kan vorderen tenzij deze voor de enkele vertraging bedongen is; dat zulks voor gevolg heeft dat eens dat de schuldeiser een gedeeltelijke uitvoering van de schuld heeft aanvaard hij niet meer gerechtigd is de volledige boete te vorderen (Laurent, T. XVII, nr. 454; P.B. v° Clause pénale, nr. 120 Arntz, T. III, nr. 154);

Dat hieruit echter ook voortvloeit dat een ondeelbare verbintenis, welke uit hoofde van haar ondeelbaar karakter niet vatbaar is voor gedeeltelijke uitvoering, buiten het toepassingsveld van artikel 1131 B.W. valt;

Overwegende dat een verbintenis om iets niet te doen ondeelbaar zijnde (De Page T. III, nr. 299) uiteraard niet gedeeltelijk kan uitgevoerd worden, ook al werd het verbod gedurende een bepaalde tijd geëerbiedigd, daar een enkele overtreding ervan de niet meer te herstellen schending van de verbodsclausule voor gevolg heeft, ongeacht het ogenblik waarop zulks is geschied (Larombière, eod. loc.; P.B. loc. cit. nr. 131; De Page, T. III, nr. 125; Huc, T. VII, blz. 500, nr. 380; Dalloz, Rep. de Droit Civil, v° Indivisibilité, nr. 7; T.P.R. 1969, blz. 64, nr. 30; Brussel, 6 november 1882, Pas. 1883, II, 163; Gent, 22 april 1911, Pas. 1911, II, 1968; Comm. Buxelles, 10 januari 1927, Jur. com. Brux. 1927, 26; *contra* hrb. Kortrijk, 8 februari 1962, R.W. 1691-1962, 1575 en Antwerpen 15 november 1966, R.W. 1966-1967, kol. 1870 en erratum R.W. 1967-1968, kol. 111; T.P.R. 1966, blz. 283, nr. 159);

Dat, zelfs al mocht aangenomen worden dat een gedeeltelijke uitvoering in de tijd mogelijk zou zijn, dan nog geen toepassing dient gemaakt van het artikel 1331 B.W. daar de schade, welke de schuldeiser door de schending van het verbod te verhuren ondergaat, er in bestaat dat de kopers zouden misbruik maken van de financiële tegemoetkomingen hen verstrekt bij de aankoop van dergelijke woningen en dus tot stand komt zodra de verbodsbepaling wordt overtreden ongeacht het ogenblik waarop zulks geschiedt (Brussel, 13 juli 1921, Jr. Com. Brux. 1922, 32; loc. cit. nr. 136);

Overwegende dat de vordering gegrond voorkomt en dan ook moet toegekend worden;

(.....)

## VREDEGERECHT TE KONTICH

15 juni 1972.

Vrederechter: M. Raymond Jacobs.

Pleiters: Mrs. L. van Orshaegen loco Fl. van de Walle en A. Lhonneux.

**Provisieele schadevergoeding. — Sedertdien bewezen geraakte schade. — Bevoegde rechtsmacht.**

**Niet slotvast gestationeerde auto. — Diefstal. — Veroorzaakte schade. — Geen oorzakelijk verband.**

*Alleen de rechtsmacht, die de provisionele vergoeding toe-kende, is bevoegd om te vonnissen omtrent het sedertdien bewezen geraakt gedeelte van de vordering.*

*Geen oorzakelijk verband ligt voor tussen het niet slotvast stationeren van een auto met de contactsleutel op het dashboard en de schade, die de dief van de auto veroorzaakt.*

Internete t/ P. en W.

Met inachtneming van de beschikkingen der wetgeving op het gebruik der talen in gerechtszaken en gelet op het exploit tot rechtsingang van 19 en 20 april 1971, alsmede op de tegenover de verweerder sub nr. 2 kennelijk overbodige dagvaarding van 16 maart 1972 en herlezen de conclusies van de aanlegster en van de verweerder sub nr. 2 en gehoord de voornoemde procespartijen in haar via haar advocaten verstrekte ophelderingen, zowel vóór als na het op dit Vrederecht op 4 mei 1972 uitgesproken vonnis ;

Overwegende dat de aanlegster de «in solidum»-veroordeling van de verweerders benaastigt tot de betaling ener som van 12.122 fr. (te verhogen — wat de verweerder sub nr. 2 aangaat — met een bedrag van 720 fr.), die haar moet vergoeden voor de schade, die zij op 4 oktober 1970 ondergaan heeft door het feit dat in Boechout een paal van haar laagspanningsnet aangebeukt en beschadigd is geworden door een auto, die bestuurd werd door de verweerder sub nr. 1 en die door deze laatste kort tevoren tot schade van de verweerder sub nr. 2 was onttrokken geworden en dat er aanleiding bestaat de vordering van de aanlegster onontvankelijk te verklaren tegenover de verweerder sub nr. 1 en ongegrond tegenover de verweerder sub nr. 2 en dat tot verantwoording van het aldus aangekondigde dictum vastgesteld en in aanmerking is genomen geworden :

**A. Ten aanzien der anteceden ten :**

dat de lectuur van de strafbundel en vooral de eigen verklaring van de verweerder sub nr. 2 aantonen — althans voor wie geen pathologische twijfelaar is — dat de verweerder sub nr. 2 op 3 oktober 1970 zijn auto ongesloten en met de contactsleutel op het dashboard gestationeerd had vóór zijn woonplaats ;

dat de « onder invloed » verkerende verweerder sub nr. 1 de deur van de auto « probeerde », instapte, de contact-sleutel zag zitten, de auto startte en normaal vertrok en — omdat hij in slaap gevallen was of om een andere reden — na een 10-tal km de rijbaan verliet, in een boomgaard belandde en een electriciteitspaal aanbeukte ;

dat de « thans aangehouden » verweerder sub nr. 1 kort daarna gedagvaard werd om zich voor de 12e Kamer der Correctionele rechtbank te Antwerpen te verdedigen voor de klassieke reeks van wanbedrijven en overtredingen en dat een vonnis van 9 november 1970 de gebruikelijke penale sancties uitsprak ;

dat de aanlegster zich als burgerlijke partij aangesloten had bij het Openbaar ministerie en dat het al eerder vermelde strafvonnis haar een schadevergoeding van 1 fr. te provisionele titel had toegekend, vermits de gemotiveerde berekening harer schade (factuur van 18 januari 1971) nog niet opgemaakt was.

**B. Opzichtsens de eerste verweerder :**

dat de aanlegster haar schadevergoedingseis gesteld heeft voor de 12e Kamer der Correctionele rechtbank te Antwerpen en er alreeds een provisionele vergoeding van 1 fr. bekam en dat het gezond verstand verordent, dat zij

aldaar ook het toendertijd nog niet bewezen gedeelte van haar vordering zou doen berechten ;

dat deze feitelijke opvatting steun vindt in : Cass., 8 maart 1962, Pas., 1962, 1, 770 en geen toepassing impliceert van het « Electa... », en zeer blijkbaar helemaal niets uitstaande heeft met « l'action en réparation... d'autres dommages », waarvan sprake is in Cass., 27 mei 1943, Pas., 1943, 1, 1207.

**C. Wat de tweede verweerder aangaat :**

dat de aansprakelijkheid van de verweerder sub nr. 2 veronderstelt dat deze een fout zou begaan hebben, die de ter tafel gelegde schade veroorzaakt of mede veroorzaakt heeft en dat ten deze benadrukt wordt :

1) dat de verweerder sub nr. 2 voorhoudt, dat hij de hem verweten fout — zo ze als bewezen aangezien wordt — gepleegd heeft, omdat hij zijn twee kinderen geholpen heeft bij het uitstappen van de auto en dat in die voorwaarden de aan de orde gestelde vergetelheid niet als een fout mag gekarakteriseerd worden ;

dat de verweerder sub nr. 2 zich vergist, vermits de gelaakte « culpa in omittendo » nooit zal begaan worden door de « bonus pater familias », d.i. de trieste sire of de sombere drompel, die zich nooit ofte nimmer eens veroorlooft even naast de schreef der deftige bekrompenheid te gaan lopen ;

dat overigens voor de verwezenlijking van de door art. 1382 B.W. ter sprake gebrachte fout geen zware « culpa in committendo » of « culpa in omittendo » vereist is en dat elk en eenieder trouwens de leer kent, die samengevat is door het adagium : « In lege Aquilea et culpa levissima venit » ;

2) dat echter tussen de door de verweerder sub nr. 2 gepleegde fout en de door de aanlegster ondergane schade geen oorzakelijk verband voorligt en dat tot rechtvaardiging van deze stelling bedacht is :

a) dat de werkdadige oorzaak van de door de aanlegster geleden schade gelegen is in het feit, dat de verweerder sub nr. 1 de door hem bestuurde auto en de daarmede ontwikkelde snelheid kennelijk niet voortdurend goed in de hand gehad heeft en dat deze door de rechter ten gronde gedane vaststelling het volkomen overbodig en even hazardeus maakt, dat hij zou gaan peilen naar wat naar theoretische maatstaaven tot die daad kan aanleiding gegeven of ze kan vergemakkelijken hebben, zoals bv. de diefstal van een niet slotvast gestationeerde auto met de contactsleutel op het dashboard, de aard der opvoeding, waarmede de dief bij zijn ouders of op de school of in de kerk op het leven voorbereid werd, het wederrechtelijk vertrek zijner echtgenote uit de echtelijke verblijfplaats en de hierdoor ontstane, gewis berispelijke, maar toch begrijpelijke drang tot leedsverdrinking en dgl. ;

b) dat de zoëven alleen maar te exemplatieve titel opgesomde beweegredenen... misschien (?) een theoretisch plausible verklaring kunnen opleveren voor het plegen der door art. 1382 B.W. bedoelde fout, maar dat alle noodzakelijk causaal verband ontbreekt tussen die beweegredenen en het berokkenen der schade, zodat er geen delictuele verantwoordelijkheid kan op gegrondvest worden, mede omdat ze in feite en in rechte te ver van het schadegeval verwijderd liggen om als oorzaak daarvan in aanmerking te kunnen genomen worden en de Vrederechter er bijaldien van overtuigd is, dat de behendigheid waarmede de dronken verweerder sub nr. 1 het hem onbekende voertuig startte en het door Antwerpen, Berchem en Mortsel loodste, aannemelijk maakt, dat gesloten deuren en de afwezigheid van de contactsleutel de verweerder sub nr. 1 niet zouden verhinderd hebben de diefstal toch te plegen ;

*Om deze redenen,*

Bij verstek tegenover de verweerder sub nr. 1 en bij tegenspraak tegenover de verweerder sub nr. 2 en in eerste

aanleg uitspraak doende en na alle strijdige middelen als ongegrond of ondoelmatig van de hand gewezen te hebben:

Verklaren de vordering van de aanlegster onontvankelijk tegenover de verweerder sub nr. 1 en ongegrond tegenover de verweerder sub nr. 2; wijzen de aanlegster er dienvolgens van af en laten de op de som van 2.087 fr. begrote

gerechtskosten te haren laste en veroordelen aanlegster bovendien om aan de verweerder sub nr. 2 als rechtsplegingsvergoednig een bedrag van 1.100 frank te betalen, te vermeerderen met de gebeurlijke registratierechten en het expeditierecht, alsook met de kosten van betekening en tenuitvoerlegging van dit vonnis.

## RECHTSGESCHIEDENIS

### 500 JAAR GELEDEN WERD DOOR KAREL DE STOUTE HET PARLEMENT TE MECHELEN OPGERICHT (1473 - 1973)

#### Enkele rechtshistorisch-kritische vaststellingen.

In verband met de oprichting van het Parlement van en te Mechelen door de Ordonnantie van Thionville in 1473 door Karel de Stoute, stellen zich aan de rechtshistorici een aantal historische en rechtshistorische problemen en komen legenden voor, die niet gemakkelijk op te lossen zijn.

Waarom werd de ordonnantie te Thionville getekend? Wanneer was de preciese datum ervan? Waarom werd Mechelen als zetel uitgekozen? En heeft Karel de Stoute zelf zijn Parlement ooit voorgezeten?

Er is vooreerst het probleem van de Ordonnantie van Thionville zelf. Het origineel dokument bleef, ofschoon er reeds in 1949 en thans in 1972 opnieuw in al de Belgische en Franse archieven een stelselmatige navraag werd naar gedaan, tot nog toe onvindbaar. Zelfs een kopie werd niet teruggevonden<sup>(1)</sup>.

Wij dienen ons dus te vergenoegen met later gedrukte teksten, nl. deze van de « Ordonnances, statuts, stile et manière de procéder » uit 1721<sup>(2)</sup> en in de « Plaecaeten van Brabandt » uit 1724<sup>(3)</sup>.

Vervolgens is er het probleem van de plaats en de datum van deze belangrijke ordonnantie, die als datering op het einde van de 33 artikelen opgeeft: « Donné en nostre ville de Thionville « au mois de decembre » l'an de grâce mil quatre cens soixante et treize. » Het is eigenaardig, maar alle werken, die deze ordonnantie citeren, spreken van 23 december. Vanwaar deze preciese, totaal verkeerde datering komt, valt voorlopig niet te achterhalen.

Nu kan men zich eerst de vraag stellen waarom deze ordonnantie precies in Thionville werd uitgevaardigd. Welnu de oprichting van het Parlement van Mechelen gebeurde duidelijk in een anti-Parlement de Paris-geest en moet in de kontekst van de vóór- en nageschiedenis van de « grote Bourgondische droom » om een koninkrijk te stichten geplaatst worden.

Reeds Filips de Goede, geholpen door zijn kanselier Nicolas Rolin, wilde al zijn gebieden tot één koninkrijk omvormen. De zwakke keizer Frederik III bleek bereid om hem als koning in Brabant of in Friesland te erkennen, maar deze eerste poging mislukte. Een nieuwe poging van zijn zoon Karel de Stoute was bijna gelukt: gedurende bijna twee maanden, van 1 oktober tot 24 november 1473, werd te Trier onderhandeld, toen plotseling keizer Frederik de onderhandelingen stopzette, waarschijnlijk wegens de te grote eisen van de hertog. Het is duidelijk dat de oprichting van het Parlement veertien dagen later rechtstreeks in verband staat met die mislukte onderhandelingen te Trier.

Want daags nadien, op donderdag 25 november, verliet Karel de Stoute de abdij van Sint-Maximin nabij Trier, waar hij twee maanden had geresideerd, en kwam op vrijdagavond 26 november per boot langs de Moezel aan te

Thionville, dat sinds 1461 door de remissiebrief van Filips de Goede definitief bij zijn staten was geïntegreerd, na een troebele periode tussen aanhangers van Bourgondië, van de Franse koning en van de hertog van Saksen. In zijn eigen stad, die ca. 100 km van Trier verwijderd ligt, verbleef hij dan tot zaterdag 11 december 's morgens.

Vermits de ordonnantie zegt « en decembre », dient de datum dus gesitueerd tussen 1 en 10 december, want na zijn vertrek keerde de hertog in december 1473 niet meer naar Thionville terug<sup>(4)</sup>. Welnu, vlak vóór zijn vertrek in zuidelijke richting, naar Nancy, tekende de hertog aldaar een andere, zij het minder belangrijke, ordonnantie, die aan de stad Thionville het voorrecht schonk het « wegegeld » te hebben op de voertuigen, die door de stad reden, de inwoners op te vorderen om versterkingswerken uit te voeren, tien bomen in de domaniale bossen te hakken, enz., rekening houdende met de onderhoudswerken aan de bruggen, die de inwoners aan hun stad verleenden. De tekst van deze ordonnantie van 9 december, « le neuf-fième jour de decembre l'an de grâce mil quatre cent soixante et treize »<sup>(5)</sup> op het « Wegegeld » is ook in het Frans opgesteld, hoewel de inwoners van Thionville Luxemburgs-Duits spraken. Het lijkt ons dan ook praktisch zeer waarschijnlijk dat bij dezelfde gelegenheid de ordonnantie, die het Parlement van Mechelen oprichtte, eveneens getekend werd<sup>(6)</sup>.

Immers indien men er rekening mee houdt dat het opstellen van dit volgens een aangepast model van het negentien jaar oudere hervormingsedikt van Montils-lez-Tours nopens het Parlement de Paris door Karel VII in 1454, toch enkele — een tiental — dagen vanwege zijn kanselarij zal gevraagd hebben, dan lijkt het ons aanneembaar dat dit dokument, een paar dagen vóór zijn vertrek, op 9 december, samen met het edikt op het Wegegeld getekend werd.

De vroeger overal geciteerde en aanvaarde datum — 23 december — is utigesloten: Karel was trouwens op die dag vele honderden km van Thionville verwijderd, vermits hij, volgens zijn itinerarium, dineerde in Bergheid en soepeerde in Hausen, twee plaatsen gelegen tussen Lunéville en Belfort<sup>(7)</sup>.

\* \* \*

Waarom Mechelen gekozen werd en aldus van een lokale enclave in het hertogdom Brabant plots een Europese faam verwierf en de collega werd van Parijs (Parlement de Paris), Londen (King's Bench), Frankfurt (Reichskammergericht) en Den Haag (Hof van Holland), wat het begin dan weer was van een drievoudige hoofdstedelijke evolutie — een gerechtelijke, een politieke en een godsdienstige — werd tot nog toe nooit duidelijk onderzocht.

Vooreerst dient onderstreept dat de rondreizende Grote

Raad — de voorloper van het Parlement — vóór de ordonnantie van Thionville reeds meer dan zes maand, vanaf 26 juni 1473, te Mechelen zetelde<sup>(8)</sup>. Waaruit dan weer blijkt dat de ordonnantie in feite maar een feitelijk bestaande toestand juridisch bekrachtigde.

Anderzijds heeft de centrale en neutrale ligging — een heerlijkheid in het hertogdom Brabant, met eigen instellingen en gewoonten, wat zeer bevorderlijk is voor een hogere rechtbank — zeker bijgedragen tot de keuze zowel van de raadsheren als van Karel de Stoute.

Een sterk argument voor deze laatste zal wel zijn bijzondere sympathie voor de stad geweest zijn. Immers bij het nemen van zijn beslissingen zal de hertog zich wel zijn buitengewoon prachtige ontvangst bij zijn Blijde Intrede op 3 juli 1467 herninerd hebben. Precies veertien dagen nadat Filips de Goede op 15 juni overleden was, nam Karel de Stoute reeds bezit van de Heerlijkheid Mechelen, vóór Leuven, de hoofdstad van het hertogdom Brabant, vóór Brussel en vóór Antwerpen en vóór Dijon<sup>(9)</sup> aan de beurt kwamen!

De sympathie voor de stad blijkt ook uit het feit dat de hertog aan zijn gemalin, Margareta van York, die op 24 april 1470 te Mechelen met grootse pracht werd ingehaald, de stad en de Heerlijkheid, samen met Oudenaarde en Dendermonde, als erfogoed of douarie had afgestaan. Belangrijke beslissing, want hieruit volgde na de slag van Nancy, het besluit om van Mechelen de hof- en aldus de politieke hoofdstad te maken, wat ze tot het vertrek van Maria van Hongarije naar Brussel zou blijven.

Deze sympathie blijkt ook uit het feit dat Karel er tussen 1467 en 1475 achtmaal verbleef. Want na 1467 — wanneer hij er tweemaal vertoefde — verbleef hij er tijdens zijn jachtig leven nog een dag in 1468 en een dag in 1469. In 1470 en 1471 kwam hij er niet: toen verbleef hij vooral in Noord-Frankrijk (vooral in Sint-Omaars, Doullens, Hesdin, Abbeville, Bergues) en in 1472 vooral in Male, Atrecht, Damme en in de legerkampen. Hij kwam opnieuw naar Mechelen op 1 maart 1473, waar hij de ambassadeurs van Rome en Venetië ontving, weer op maandag 31 maart 1473 en op 11 juli 1474, en hiertussen situeert zich de oprichting van het Parlement. Eindelijk verbleef hij er weer drie dagen, van vrijdag 7 tot zondag 9 juli 1475 — en dat is tekenend — Mechelen is de enige stad uit het Vlaamse landsgedeelte waar hij, bij zijn terugkeer van het mislukt beleg van Neuss, en op weg naar Valais, drie volle dagen verbleef: het was in werkelijkheid zijn laatste verblijf in België. Immers van Heerlen naar Maastricht reisde hij op één dag, van Hasselt naar Diest eveneens, in Mechelen bleef hij drie dagen. Vandaar ging hij op één dag via Dendermonde naar Gent, de volgende dag van Gent naar Brugge, de volgende van Brugge naar Nieuwpoort, de volgende dag naar Kales, waar hij weer drie dagen verbleef. In augustus 1475 vertrok hij via enkele Waalse steden naar Aarlen om in 1476 niet meer in België weer te keren, maar altijd in de Elzas of in Zwitserland op belegeringen, in kampen of slagvelden zijn dood tegemoet te gaan in Nancy, begin januari 1477<sup>(10)</sup>.

De stelling dat de keuze op Mechelen viel wegens de trouw die de Mechelse bevolking altijd aan hun heren had betoond, was deze van de Bourgondische chroniqueur Pontus Heuterus.

Karel de Stoute was trouwens, zoals zijn vader, «heer van Mechelen»: Mechelen kwam trouwens als laatste bezitting, na Salines, altijd voor in de titelatuur op alle oorkonden.

Anderzijds bekleedde de stad een sleutelpositie tussen Leuven, Brussel en Antwerpen.

Mogelijk werd Mechelen gekozen om geen der grote steden — Brussel, Gent, Antwerpen, Brugge — te veel voor het hoofd te stoten, door een van hen uit te kiezen. En Leuven, eveneens in het centrum van de Bourgondische Nederlanden gelegen, had in 1427 de Universiteit gekregen.

Of werd Mechelen gekozen om het economisch verval

van de stad in de tweede helft der 15de eeuw tegen te gaan?

Of, zoals de Beatiss, de secretaris van de 16de eeuwse bisschop Louis van Aragon, beweert — opvatting die door Remerus Valerius, een Mechels kronijkschrijver uit de zeventiende eeuw werd gedeeld — omdat Mechelen «anderssins oock seer bequaam om haere goede Locht, heerlijcke gebouwen, breede straeten, ende opene plaetsen, maar ook daar sij van oudts den naam heeft van Mechelen de Schoone».

\*\*\*

Een andere legende, gekoppeld aan de eerste openingszitting op 3 januari 1474, wil dat Karel de Stoute deze zitting persoonlijk zou hebben voorgezeten. Zonder die openingszitting zelf in twijfel te trekken, is het historisch onmogelijk dat Karel op 3 januari te Mechelen zou geweest zijn, want op bedoelde datum verbleef hij, volgens zijn itinerarium, in Ensishheim, een plaats gelegen tussen Neuf-Brissach en Thann, in de Elzas, op weg naar Besançon en Dijon<sup>(11)</sup>.

Ook was hij niet aanwezig op de plechtige plenaire zitting op 4 juli 1474, zoals het oudste schilderij, dat een plenaire zitting in 1473 voorstelt en het werk is van Jean Coessaet (1587), op het stadhuis te Mechelen, ons wil doen geloven<sup>(12)</sup>.

Aan deze eerste zitting hangt dan weer de in zoveel werken voorkomende legende vast dat Karel alsdan recht zou gesproken hebben in eigen zaak — het zou om een klacht gegaan zijn van een vrouw tegen de fiscus — en zichzelf veroordeeld zou hebben. Deze zaak komt in de sententieboeken helemaal niet voor en het eerste arrest draagt de datum 2 april 1474 en betreft een geschil tussen de schepenen van Mechelen en meester Jean Gros, secretaris van de audiëncier van de hertog en controleur van het domein en de financiën<sup>(13)</sup> en 's anderendaags, op 3 april, sprak het Parlement het 1e interlocutoir of tussenonnis uit in een geschil tussen drie beenhouwers van Male en het ambacht der vrije beenhouwers van Brugge<sup>(14)</sup>.

Mogelijk steunde deze legende op het feit dat Karel de Stoute bekend stond wegens zijn efficiënt optreden inzake een prompte justitie. Het vonnis over een gouverneur in Zeeland die, om de vrouw van een ondergeschikte te bezitten, «verraad» had gepleegd door de man te laten ter dood brengen, door een persoonlijke uitspraak van de hertog zelf in zijn hofraad «tussen 1467 en 1477» is door vele prenten en schilderijen beroemd gebleven als een soort «gerechtswaarschuwingsbeeld» op raadshuizen en gerechtshoven<sup>(15)</sup>.

Het is voor ons zelfs problematisch of Karel de Stoute één zitting van zijn Parlement te Mechelen, gedurende diens driejarig bestaan, ooit persoonlijk heeft bijgewoond of voorgezeten. Wanneer dit ooit zou gebeurd zijn, dan kan dit alleen geweest zijn hetzij op maandag 11 juli of op dinsdag 12 juli 1474, in de morgen, ofwel op vrijdag 7 of op zaterdag 8 juli 1475<sup>(16)</sup>, want dan verbleef hij te Mechelen. Maar dat hij het Parlement zou hebben voorgezeten of bijgewoond, blijkt noch uit de sententieboeken, noch uit enig ander bewaard dokument. Dr. L. Th. MAES.

(1) Algemeen Rijksarchief te Brussel, fonds Grand Conseil, Mémoires, t. VII, f° 149 (20 juni 1569).

(2) Brussel, bij Simon 't Serstevens, 1721.

(3) Placcaeten van Branbandt, IV, Brussel, 1724, p. 321.

(4) H. Vander Linden, Itinéraires de Charles, duc de Bourgogne, Marguerite de York et de Marie de Bourgogne (1467-1477). Brussel, 1936, (Ac. roy. de Belgique, Comm. roy. d'Histoire), p. 57.

(5) Kopie op papier uit de 17de eeuw, Archives Ville de Thionville, serie CCI (16).

(6) Deze inlichtingen, evenals de tekst van het Wegegeld, werden ons bereidwillig medegedeeld door de h. G. Stiller, conseiller technique pour les Archives et le Musée de la Tour aux Puces te Thionville.

- (7) H. Vander Linden, *Itinéraires...* p. 57.  
 (8) J. Th. De Smidt en E. Strubbe, *Chronologische lijsten van de Geëxtendeerde Sententiën en Procesbundels (dossiers) berustende in het archief van de Grote Raad van Mechelen*. I., Brussel, 1966, p. 59-71.  
 (9) Pierre Quarré, «*La joyeuse entrée*» de Charles le Téméraire à Dijon en 1474 (Kon. Ac. van België, Med. Klasse der Kunsten, boek II, Brussel, 1969, - 12, p. 326-340).  
 (10) H. Van der Linden, *Itinéraires...* *Passim*.  
 (11) H. Vander Linden, *Itinéraires...* p. 58.  
 (12) Van dit origineel schilderij bestaan kleinere kopijen in het Museum van Schone Kunsten en de Koninklijke Bibliotheek, en op het kabinet van de Eerste Voorzitter van het Hof van Cassatie te Brussel, en in het museum te Versailles. In dat verband denken wij aan het schilderij van David «*De keizerskroning van Napoleon*», dat ons wil doen geloven dat Napoleons moeder aanwezig was in Notre-Dame, terwijl zij op dat ogenblik op de weg naar Italië reed.  
 (13) Stadsarchief te Mechelen, charter 230 (kataloog Tentoonstelling 1949, 148).  
 (14) Rijksarchief te Brugge, charters met blauw nummer 9159. Mededeling van collega Prof. Dr. J. Van Rompaey (Gent).  
 (15) Nederlands Centrum voor Rechtshistorische Documentatie, Amsterdam: gravure van onbekend kunstenaar 17de eeuw en van P. Vervloet, 18e eeuw.  
 (16) H. Vander Linden, *Itinéraires...*, *passim*.

## EUROPEES RECHT

### Weekoverzicht van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

(Week 13-18 november 1972)  
 n° 18/72

*Sociale zekerheid van migrerende werknemers en preventieve maatregelen ter bestrijding van tuberculose.*

#### Zaak 14/72.

Het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen heeft arrest gewezen in een zaak betreffende de sociale zekerheid van migrerende werknemers, waarin het Bundessozialgericht om een prejudiciële beslissing had verzocht.

Een Duitse werknemer die van 1950 tot 1953 in Duitsland en van 1953 tot 1960 in Luxemburg verzekeringsstijdvakken van 36, respectievelijk 84 maanden had vervuld, zag zich in 1966 gedwongen zijn pensioenfondsen in Duitsland, de Landesversicherungsanstalt te Düsseldorf, te vragen om vergoeding van de kosten van sanatoriumverpleging voor zijn vrouw en kind, die wegens actieve tuberculose lange tijd moesten worden behandeld.

Volgens de Duitse wetgeving heeft in Duitsland iedereen, ongeacht of hij Duitser of buitenlander, verzekerde of niet-verzekerde is, in geval van tuberculose recht op vergoeding van de kosten van sanatoriumverpleging, wederaanpassing, nabehandeling en preventieve hulp.

Met deze uitkeringen zijn primair de bij de Duitse wet ingestelde organen van *sociale bijstand* belast, doch daarnaast ook de *sociale verzekeringsfondsen*. Om dubbel werk en competentiegeschillen te vermijden, is bij de wet geregeld tot welke instantie men zich dient te wenden. Het voornaamste criterium is daarbij of de werknemer aangesloten is bij een fonds. In het onderhavige geval diende de verzekerde zijn verzoek in bij de in casu bevoegde Landesverschicherungsanstalt.

Laatstgenoemd orgaan stond voor de volgende vraag:

Moet een verzekerde aantonen dat hij gedurende een bepaalde — door de verzekerde in casu niet bereikte — tijd bij het fonds aangesloten is geweest om in geval van tuberculose in aanmerking te kunnen komen voor vergoedingen van het fonds? Wanneer dit niet het geval is, kan of moet het fonds dan rekening houden met in een

andere Lid-Staat van de Gemeenschap vervulde verzekeringsstijdvakken?

Het fonds — de Landesverschicherungsanstalt Rheinprovinz te Düsseldorf — meende van niet. De verzekerde meende van wel en ging tegen de beslissing van het fonds in beroep bij het Sozialgericht, dat het fonds in het ongelijk stelde.

Na ook in appel door het Landessozialgericht in het ongelijk te zijn gesteld, ging het fonds in cassatie bij het Bundessozialgericht.

Overeenkomstig het Verdrag van Rome verwees laatstgenoemde rechter de zaak naar het Hof van Justitie met verzoek om een prejudiciële beslissing over de vraag of verordening (E.E.G.) n° 3 van de Raad inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers moet worden uitgelegd in die zin, dat zij van toepassing is op de vergoedingen die de pensioenfondsen krachtens de huidige Duitse wetgeving moeten uitkeren in het kader van preventieve maatregelen, zoals die ter bestrijding van tuberculose.

Het Hof van Justitie besliste dat deze uitkeringen vallen onder de gemeenschapsregeling inzake de samentelling van in verschillende Lid-Statens vervulde verzekeringsstijdvakken.

In gelijke zin werd beslist in twee zaken waarin het Bundessozialgericht het Hof van Justitie eveneens om een prejudiciële beslissing had verzocht, namelijk:

*Zaak 15/72. Land Niedersachsen en Landesversicherungsanstalt Hannover.*

*Zaak 16/72. Allgemeine Ortskrankenkasse Hamburg en Landesversicherungsanstalt Schleswig-Holstein te Lübeck.*

\*\*\*

#### Zaak 27/72. Denaturering van zachte tarwe.

De communautaire regeling betreffende de geleidelijke tot stand bringing van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector granen kent premies voor denaturering van rogge en zachte tarwe en voor bijmenging daarvan in veevoeder.

De verlening van deze premies wordt afhankelijk gesteld van de uitoefening van controle door de nationale interventiebureaus en onderworpen aan de voorwaarde dat de duur van de denaturering niet meer bedraagt dan 1 dag per 40 ton ingezette granen en die van de bijmenging in veevoeder niet meer dan 30 dagen per 50 ton of een werkdag per 20 ton ingezette granen.

Een Duitse firma verkreeg op haar verzoek vergunning tot denaturering van 200 ton graan door toevoeging van visolie. Op 24, 25 en 26 augustus 1971 ging zij tot denaturering van een gedeelte hiervan over, namelijk 74,4 ton op 24 augustus, 71,5 ton op 25 augustus en 27,5 ton op 26 augustus.

Na controle door een Duits interventiebureau werd de denatureringspremie verleend voor de op 24 en 25 augustus 1971 gedenatureerde partijen, dus in totaal 145,9 ton, doch niet voor de op 26 augustus 1971 gedenatureerde partij, omdat die beneden het dagminimum van 40 ton was gebleven.

De firma diende tegen deze beslissing een bezwaarschrift in. Volgens haar ging het bij de op 26 augustus gedenatureerde hoeveelheid om een restant; zij wees er voorts op dat zij de gehele hoeveelheid zodanig had kunnen verdelen dat het dagminimum telkens was aangehouden.

Het interventiebureau verwierp dit bezwaarschrift met een beroep op artikel 4 van verordening n° 1403/69 van de Commissie. Deze dwingende bepaling laat volgens

haar geen beoordelingsvrijheid. Nu het dagminimum van 40 ton op 26 augustus niet was bereikt, kon voor die dag geen premie worden toegekend.

Op 16 december 1971 wendde verzoekster zich tot de verwijzende rechter met een verzoek om vernietiging van de bestreden beschikking en veroordeling van het interventiebureau de litigieuze premie te betalen.

Het Verwaltungsgericht te Frankfurt achtte de uitlegging van het gemeenschapsrecht in geding en stelde het Hof van Justitie de vraag of het desbetreffend voorschrift in die zin moest worden uitgelegd dat de firma ook minder dan 40 ton graan op één dag kon denatureren, ongeacht of het de gehele te denatureren hoeveelheid graan dan wel slechts een restant betreft, dan wel in die zin dat met deze bepaling is beoogd naast de duur ook het dagminimum aan te denatureren graan vast te stellen.

Het Hof van Justitie verklaarde voor recht dat de regeling moet worden uitgelegd in die zin dat een dagrestant van minder dan 40 ton in aanmerking mag worden genomen wanneer het bij rationeel gebruik van de denatureringscapaciteit der onderneming en voor zover de volledige duur der totale denatureringswerkzaamheden overeenkomt met een daggemiddelde van tenminste 40 ton.

## TIJDSCHRIFTEN

### De gemeente, jaargang 1972 - nr. 11

Van de redactie. — J.M. Leboutte, Het koninklijk besluit van 29 oktober 1971 betreffende het kamperen. — De opening van de gewone zitting van de provincieraden. — R. Maes, Parlementaire kroniek. — Actualiteit. — Raadplegingen. — Wetgeving. — Rechtspraak (met commentaar). — J. Verhasselt, Verzorg uw taal! Bibliografische kroniek. — Kroniek « Openbare Onderstand ».

### Europees Vervoerrecht, jaargang 1971 - nr. 7.

Algemeen Inhoudsregister.

### Nederlands juristenblad, jaargang 1972 - nr. 44.

Prof. mr. I.A.C. van Haren, Onderneming en Vennootschap (met naschrift van prof. mr. J.M.M. Maeijer).

### Weekblad voor privaatrecht, notaris-amt en registratie, jaargang 1972 - nr. 5197.

Prof. mr. P. van Schilfgaarde, Vertegenwoordiging en goede trouw in het nieuwe vennootschapsrecht (I). — Boekbespreking door mr. J. Rombach: « De boedelscheiding », Academisch proefschrift, Leiden 1969, van mr. W. M. Kleijn (II). — Tijdschriften. Berichten en mededelingen.

### Ars Aequi, jaargang 1972 - nr. 11.

Thom Holterman en Nicole Wennekers, Alternatieve hulpverlening in het slop? — H.J. Smit, Het seven Up arrest: up to date? — Luc Strikwerda, De resultaten van de twaalfde zitting van de Haagse conferentie voor internationaal privaatrecht. — G.M.M. den Drijver, Het delend kenmerk. — Rechtsvraag. — Boekaankondigingen. — Tijdschriften. — Wetgeving. — Jurisprudentie. — Ad valvas. Register 1972.

### De Gerechtsdeurwaarder, jaargang 1972 - nr. 10.

C. Nieuwenhuis, Rampjaar 1972. — Mr. D. r. M. TEEKENS, Beslag op aandelen op naam alsmede op Effecten op naam en aan toonder. — Mr. P. Mertens, Rapport over procesvereenvoudiging (slot). — H. Raap, Tarieven, K.C.v.d. Mije Pzn, Begin van een eigen antiquarische bibliotheek. — C. Nieuwenhuis, Aktepapier. — P.A. Neve, Uit het Staatsblad. — C. Nieuwenhuis, ter bespreking ontvangen. — C.N. Van de deurwaarders.

### Journal des Tribunaux, jaargang 1972 - nr. 4807.

Raymond Ledoux, les disparités des traités d'exquatur au sujet de la litispendance. — Louis F. Ganshof, L'emploi des langues en matière judiciaire. — F. Humblet et T. Ghuys, Note au sujet d'un problème de concordance entre les textes néerlandais et français de la Constitution. — Jurisprudence. — Notes de jurisprudence. — Chronique judiciaire.

### Annales de la Faculté de Droit de Liège, jaargang 1972 - nr. 1 en 2.

A la mémoire de Jean-Luc Meyers. — Jean-Luc Meyers, Management, système de valeurs et rationalité économique. — Salvatore Bradeanu, Les aspects fonctionnels du régime juridique des différentes catégories de terrain en droit roumain, exigence du développement de l'économie nationale et de la protection de la nature. — Jean-Michel Servais, Réflexions sur les articles 578 à 583 du Code judiciaire. — Notes et memoranda. — Chronique. — Bibliographie.

### Recueil général de l'Enregistrement et du Notariat, jaargang 1972 - nr. 21639 à 21647.

Enregistrement. — Taxe sur la valeur ajoutée. — Régimes matrimoniaux. — Communauté légale. — Vente judiciaire volontaire d'immeubles. — Enregistrement. — Notaire. — Enregistrement. — Greffe (droits de). — Table chronologique. — Table alphabétique.

### Répertoire fiscal, jaargang 1972 - nr. 6-7-8.

Bernard Snoy, L'imposition des revenus provenant d'obligations, situation présente et perspectives d'harmonisation fiscale dans la Communauté européenne. — Législation. — Jurisprudence. — Documentation étrangère et internationale.

### European Law Digest, jaargang 1972 - November.

Introduction. — Publications digested in this issue. — Treaty provisions referred to. — Cases digested in this issue. — Legislation digested in this issue. — Treaties digested in this issue. — Abbreviations. Digest of Cases and Legislation. — Part A - Public Law. — Part B - Economic Law. — Part C - Private Law.

### Der Staat, jaargang 1972 - nr. 4.

Ernst Wolfgang Böckenförde, Planung zwischen Regierung und Parlament. — Rainer Wahl, Notwendigkeit und Grenzen langfristiger Aufgabenplanung. — Hans-Jürgen Papier, Die Beeinträchtigungen der Eigentums- und Berufsfreiheit durch Steuern vom Einkommen und Vermögen. — Berichte und Kritik. — Buchbesprechungen. — Buchanzeigen.